

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 5 (598)
ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
8 березня 2024 року



ПАМ'ЯТЬ

СТУДЕНТ РОКУ

40 НЕЗДІЙСНЕНИХ МРІЙ...

У ТНМУ ВІДКРИЛИ МІЖНАРОДНУ ВИСТАВКУ «НЕВИДАНИ ДИПЛОМИ»

Під час відкриття цієї виставки студенти ТНМУ не стримували сліз. Адже на світлинах невиданих дипломів – також студенти, їхні ровесники. Дехто з них через кілька років міг стати і медиком, але майбутнє для цих 40 студентів уже ніколи не настане. Його вміть обірвала російська куля, «Град» чи ракета.

Хтось з цих студентів пожертвував навчанням і пішов воювати. Хтось загинув на окупованих територіях. Хтось став жертвою російських атак, перебуваючи у тилу.

40 нездійснених мрій...
40 невиданих дипломів...
40 знищених квітучих деревець, які могли принести рясні плоди, але...
Їх убива росія.

вернути увагу цілого світу до того, що вже понад два роки гине цвіт української нації, гинуть студенти. З молитвою за невинно убієнних і духовною підтримкою присутніх долучився до відкриття виставки священник о. Ігор Драпак.

Проект «Невидані дипломи» започаткували у січні 2023 року українські студенти, які перебували на навчанні в Торонто. Дехто знав загиблих студентів особисто, про когось чули їхні друзі або ж звернулися батьки вбитих. Це 40 історій тих, хто вже ніколи не закінчить навчання. До кожної історії додається невиданий диплом, де замість печатки стоїть підпис «Сміливість». Перевага виставки полягає в тому, що її можна поширювати в будь-якому куточку світу, необхідно лише роздрукувати всі необхідні матеріали про її героїв.

Упродовж минулого року відбулося 110 таких виставок у 24 країнах. Історії украї-



Тетяна ПОДІЛЬСЬКА, студентка 6 курсу медичного факультету.

Стор. 5



«Це незвична й дуже трагічна виставка», – відкриваючи її, підкреслила керівниця Центру виховної роботи та культурного розвитку ТНМУ Марта РУДЕНКО

«Це незвична й дуже трагічна виставка, – зауважила під час її відкриття керівниця Центру виховної роботи та культурного розвитку Марта Руденко. – 40 студентів з різних вишів України, з різними планами та мріями, але об'єднує їх усіх одне: після них не залишиться ні наступних поколінь, ні здобутків, лише пам'ять...».

Марта Руденко наголосила, що, крім вшанування пам'яті вбитих росією юнаків і дівчат, основна мета цього заходу – при-

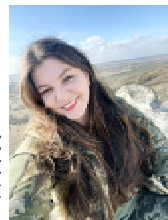
нських студентів відтворили сімома мовами на чотирьох континентах, зокрема в провідних університетах Австралії, США, Канади, Великої Британії, Данії, Австрії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Індії. Важливо було принести ці історії у студентське середовище, яке може добре розуміти цих людей – по суті, такого ж віку, що й вони, з тими ж захопленнями та навчанням на схожих спеціальностях.

(Продовження на стор. 11)

У НОМЕРІ

Стор. 4

АНАСТАСІЯ ГІЛЕВИЧ:
«ЩАСТЯ – ЦЕ КОЛИ
ВДАЛОСЯ КОГОСЬ
ВРЯТУВАТИ, ДОПРАВИТИ
ДО ШПИТАЛЮ АБО ХТОСЬ
ЗАЛИШИВСЯ ЖИВИМ»



Анастасія Гілевич змінила цілком мирний фах сімейної лікарки на посаду командира медичної роти в одній із сухопутних частин ЗСУ. А ще її доля нерозривно пов'язана з нашою альма-матер, яка 2014 року прийняла тоді ще зовсім юну першокурсницю Луганського медуніверситету на навчання. Відтоді ТНМУ став для неї рідним, тут прийшла й думка навчатися на військовій кафедрі, щоб згодом рятувати життя наших військових.

Стор. 6-7

**ПРОФЕСОР ЯРОСЛАВ
НАГІРНИЙ:** «МОЯ ФОРМУЛА
ЩАСТЯ – ЗДОРОВ'Я, ПРАЦЯ
ТА ЛЮБОВ ДО ЛЮДЕЙ»



70-річний ювілей нещодавно відзначив завідувач кафедри хірургічної стоматології, професор Ярослав Нагірний. У його професійній скарбниці – 48 років праці стоматологом, хірургом-стоматологом та щелепно-лицевим хірургом; майже 35-річний трудовий шлях у ТНМУ: від клінічного ординатора до завідувача кафедри; робота з організації, становлення та розвитку стоматологічного факультету; плідні наукові дослідження, багатий педагогічний досвід.

ЛІЦЕЇСТИ ТЕРНОПОЛЯ ПРОВЕЛИ ОДИН ДЕНЬ У ТНМУ

Учні п'яти одинадцятих класів Тернопільського академічного ліцею «Українська гімназія» імені І. Франка впродовж одного дня змогли побувати на заняттях разом зі студентами ТНМУ, ознайомитися зі спеціальностями. Ліцеїстів супроводжували директор навчального закладу Микола Федорук, заступники директора з навчально-виховної роботи Лариса Томашевська та Людмила Більчук, а також класні керівники Альона Іващук, Галина Сопівник, Оксана Михайлова, Галина Козбур.

До учнів спершу звернувся ректор ТНМУ Михайло Корда, який розповів про досягнення університету, його матеріально-технічну базу, можливості, які мають студенти Тернопільського медуніверситету в навчанні, втіленні свого творчого та наукового потенціалу, спортивних здібностей.

Відповідальний секретар приймальної комісії Ігор Драч ознайомив з особливостями вступної кампанії 2024 року.

Упродовж одного дня тернопільські ліцеїсти відвідали заняття з «Фізіології лейкоцитів», яке їм організував професор Степан Вад-



Про ТНМУ ліцеїстам розповідає ректор, професор Михайло КОРДА

зюк, «Біомеханіки дихального акту» від доцента Ігоря Папінка.

Кафедра медичної біології запропонувала ознайомче заняття (викладачка Ірина Привроцька). Екскурсію для школярів зробила Олена Ружицька. Цікавим було заняття викладача кафедри мікробіології, вірусології та імунології Ігоря Мед-

ведя «Морфологія та фізіологія мікроорганізмів», який підготував презентацію, розповідав про морфологію й фізіологію мікроорганізмів, про мікроскоп та його використання для вивчення різних морфологічних форм, демонстрував пофарбовані препарати, розказував про лабораторію, методи стерилізації в медицині і т. д.

Під час практичного заняття з хірургії викладачі кафедри оперативної хірургії та клінічної анатомії на чолі з її керівником – професором Михайлом Гнатюком дали можливість молодим людям ближче ознайомитися з особливостями оперативних втручань.

Завідувач кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та судовою медициною, професор Петро Сельський та викладач кафедри Володимир Волошин зробили екскурсію в музей кафедри, розповіли про навчальну дисципліну та інше.

Представники кафедри анатомії людини – доценти Борис Ремінецький, Світлана Яворська, Олександра Галицька-Хархаліс, старший викладач Тарас Стравський, асистенти Ірина Кіт та Ольга Герман доєднали гостей ТНМУ до своїх занять зі студентами.

Пізнавальну екскурсію організувала асистент кафедри гістології та ембріології Наталія Огіньська.

З особливістю професії стоматолога ознайомила учнів завучка кафедри терапевтичної стоматології, доцентка Надія Манащук.

Ліцеїстів на всі локації ТНМУ супроводжували ментори нашого університету, зокрема А. Шкробот (ММ-407), Г. Либавка (СС-314), Р. Чванкіна (ММ-407), А. Чародій (фф-203), Н. Мончак (ММ-226), Д. Теряк (ММ-586), О. Шаповалова (ММ-607), Х. Білосецька (ММ-607), Н. Гуменюк (МТ-301), О. Шупрудько (фф-303).

**Яніна ЧАЙКІВСЬКА,
Світлина
Миколи ВАСИЛЕЧКА.**



ОГОЛОШЕННЯ

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО
МІНІСТЕРСТВА
ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОГОЛОШУЄ КОНКУРС
НА ЗАМІЩЕННЯ
ПОСАД:**

НА МЕДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ:
– доцента закладу вищої освіти кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук або вчене звання доцента чи старшого дослідника (старшого наукового співробітника);

стаж науково-педагогічної роботи не менше 4 (чотирьох) років; кваліфікаційну лікарську категорію за спеціальністю, що відповідає профілю клініки.

– асистента кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та судовою медициною – 2 посади;
– асистента кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати повну вищу освіту відповідно напрямку підготовки: магістр або спеціаліст, науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук;

стаж науково-педагогічної роботи не вимагається;

кваліфікаційну лікарську категорію або сертифікат лікаря-спеціаліста за спеціальністю, що відповідає профілю клініки.

**НА ФАКУЛЬТЕТІ ІНОЗЕМНИХ
СТУДЕНТІВ:**

– асистента кафедри внутрішньої медицини № 2 – 2 посади;

– асистента кафедри вищої медсестринської освіти, догляду за хворими та клінічної імунології – 4 посади;

– асистента кафедри хірургії № 2 – 2 посади.

Вимоги до претендентів: повинен мати повну вищу освіту відповідно напрямку підготовки:

магістр або спеціаліст, науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук;

стаж науково-педагогічної роботи не вимагається;

**НА СТОМАТОЛОГІЧНОМУ
ФАКУЛЬТЕТІ:**

– доцента закладу вищої освіти кафедри дитячої стоматології – 1 посада.

Вимоги до претендентів: повинен мати науковий ступінь кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук або вчене звання доцента чи старшого дослідника (старшого наукового співробітника);

стаж науково-педагогічної роботи не менше 4 (чотирьох) років;

кваліфікаційну лікарську категорію за спеціальністю, що відповідає профілю клініки.

Термін подачі документів – один місяць з дня оголошення.

Звертатися:
46001 м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
відділ кадрів, тел. 52-14-64.

ТВОЯ КРОВ МОЖЕ ВОЮВАТИ

Студенти нашого університету взяли участь у другій колективній донації крові, яка мала на меті підтримку системного донорства в Україні.

Загалом 27 студентів долучилися до ініціативи в Тернопільському

частині студентів стала донорами вперше, а інші вже були постійними учасниками підтримки здавання крові та її компонентів.

Студенти різних факультетів об'єднали власні зусилля для досягнення цільового результату.



обласному центрі служби крові. Крім того, керівниця Центру виховної роботи та культурного розвитку ТНМУ Марта Руденко також взяла участь у заході, продемонструвавши свій високий рівень відданості справі.

Це була особлива подія, адже

Перед донацією студенти відвідали лекцію, яка відбулася напередодні. Це стало основним чинником усвідомлення актуальності та важливості їхнього внеску в цю шляхетну справу.

Під час заходу студенти мали можливість дізнатися важливу інформацію про власну групу крові та резус-фактор, що відзначилося великим інтересом і свідомістю учасників.

Ця колективна донація стала прикладом високої моральної відповідальності та об'єднання студентської громади ТНМУ для справи, що рятує життя.

Захід відбувся під гаслом «Твоя кров може воювати», наголошуючи на важливості та актуальності кожного внеску в збільшення запасів крові для лікування та порятунку життів наших військових.

**Назарій КРУЛИК,
студент**



УНІВЕРСИТЕТ ОТРИМАВ ДВА СУЧАСНІ АПАРАТИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У ТНМУ впродовж тривалого часу здійснюють наукові дослідження з використанням ПЛР-аналізаторів. Особливої актуальності цей метод набув у час пандемії SARS-CoV-2, адже дає можливість з великим ступенем вірогідності ідентифікувати збудники. Крім того, метод ПЛР ми використовуємо й для діагностики інших вірусних і бактерійних інфекцій, серед яких хвороба Лайма та інші трансмісивні інфекції, що передаються через укуси кліщів, у вивченні яких наш університет є провідним в Україні. Тож науковці університету потребують сучасної апаратури для проведення цих досліджень.

Завдяки посередництву Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ наш університет отримав два сучасні аналізатори QIAstat-Dx Analyzer від благодійної організації COSTA CROCIERE FOUNDATION вартістю понад два мільйони гривень, які допомо-

жуть нашим науковцям у проведенні досліджень на більш високому рівні.

QIAstat-Dx Analyzer – це інтелектуальна система для швидкого аналізу біологічних зразків. Управління пристроєм здійснюють через сенсорний екран, що забезпечує просту та інтуїтивно зрозумілу взаємодію для користувачів. Продукт розробили за допомогою цілісного, орієнтованого на користувача процесу дизайну UX.

Це апарати нового покоління для проведення синдромного аналізу, що допомагає зменшити діагностичну невизначеність і покращити прийняття клінічних рішень, забезпечуючи більш точні, всебічні та практичні рішення для прийняття рішень у реальному часі.

Дякуємо нашим доброзичникам за такий цінний подарунок.

**Іван КЛІЩ,
проректор ТНМУ, професор**

Редактор Г. ШОТ
Творчий колектив: Л. ЛУКАЩУК,
М. ЮХНО-ЛУЧКА,
М. ВАСИЛЕЧКО
Комп'ютерний набір і верстка:
Р. ГУМЕНЮК

Адреса редакції:
46001,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. 52-80-09; 43-49-56
E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновник:
Тернопільський
національний медуніверситет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України
Індекс 23292

Видавець:
Тернопільський
національний медичний
університет
ім. І.Я. Горбачевського
МОЗ України

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво
ТР № 493-93ПР від 24.11.2010,
видане головним
управлінням юстиції у
Тернопільській області

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг – 2,5 друк. арк.
Наклад – 1000 прим.
Замовлення № 44

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у Тернопільському національному медуніверситеті ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України.
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1.

РОЗДУМИ БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКУ

Нова строфа просилась на папір.

«КОБЗАР»

Мені мій стрий подарував
«Кобзар».
На сторінках світилися краплі
поту:
Заярмлений у каторжну
роботу,
При каганці його виччав
трудоар.

Недоля в переднівок люд
місила,
Пан хлібороба зводив до
скота.
А тут в рядках жила незламна
сила,
І сила та була якась свята.

Коли до хати увірвався
шандар,
Лиш чорний хліб лежав на сирій
скрині
І був добротню схований
в яскині
Сто раз уже прочитаний «Кобзар».

Ярів він, мов негаснуча зоря,
Пани його боялись як багнета,
Бо в кожнім слові чувся біль
поета
Й відпунював у серці трудоаря.

Земля любов пізнала і свободу,
Всімхнулось сонце людям із-за
хмар.
Мені мій стрий подарував
«Кобзар».
Той найдорожчий скарб мого
народу.

ШЕВЧЕНКОВІ ОЧІ

Є безсмертя зоря.
І слова є пророчі,
Їх вогонь не спалить,
Не зігне бурелом.
Супроводять мене
Скрізь Шевченкові очі,
Що яріють як цвіт,
Під високим чолом.

Вони кличуть людей
Стати гордо на чати,
Рідну землю і рід
Берегти від іржі
І за правду святу
Невідступно стояти,
Подолавши і ляк,
І сумні міражі.

Вони учать мене
Відрізнати зерно від полови
І вогонь чистоти
В їх влибинах горить.
Очі кажуть мені:
— Як зречешся ти мови,
Станеш блудом навік,
Скам'яніш в ту ж мить.

З них немов з джерела,
Я насажу черпаю.
Стережуть вони світ
Від нещастя і бід.
Очі кажуть мені:
— Як зречешся ти краю,
Змиють перші ж дощі
Неглибокий твій слід.

Дивовижне у них
І незгасне сяйня,
Вони кажуть, щоб вчитись
І в дії рости.
Очі кличуть людей
До братерства, єднання,
До любові і віри,
І до доброти.

І зневіра летить
В чорне урвище ночі,
І вливається в слово
Тяжіння земне.
Де б не був, відчуваю
Шевченкові очі,
Що, мов совість людська,
Сповідують мене.

У психології XXI століття дедалі більшої ваги набирає проблема «психології сили». Мається на увазі готовність людини здійснювати своє призначення, діяти всупереч обставинам, діяти наодинці проти існуючої системи влади, системи заохочення і покарання. Прикладом саме такої особистості і є Тарас Шевченко.

І не випадково саме його поезія найчастіше звучить на Майданах України. Відгомонять святкові, урочисті заходи, мені ж захотілося ще раз повернутися до життєвого шляху та творчості Тараса Шевченка. Перечитую копію запису «в метричній книзі села Моринець Звенигородського повіту Київської губернії». Текст доволі цікавий: «25 місяця февраль. У жителя села Моринець Григорія Шевченка і жони его Катерини (в оригіналі написано «Агафии», потім закреслено і виправлено «Катерини») родилась сын Тарас. Молитвовал і крестил иерей Алексий Базаринский». Замість милого слова «хресний батько» в окремій графі «Кто восприемники» написано «Григорій Іванович Дяденко, житель моринський» (Т.Г. Шевченко: документи та матеріали до біографії. — К., 1975 р.). Ось така доля. З першого дня пишуть і хрестять чужою мовою.

А вже 1823 року в метричній книзі села Кирилівка з'явиться ще один запис: «20, місяця августа села Кирилівки жителя Григорія Грушевського (вуличне, прізвище Шевченка) жена Катерина умре». Помре мама в 32 роки «с натуральной болезнью». Щоправда, вже 7 жовтня цього ж року вдова Ксеня Терещенко «от роду лет 35-ть», знайде до хати як господиня. Рідну мову не замінить чужа, як і маму — мачуха. Додаймо напівголодне наймитівання, кріпацтво, нерозуміння... Ось би й розчаруватися, й проклясти долю. А він малює та пише вірші, терпить і вірить. І ось перший проблиск, зустріч з майстром В. Ширяєвим. До речі, варто звернути увагу, що група професіоналів (за участю й Т. Шевченка) під керівництвом В. Ширяєва бере участь у художньому оформленні великого петербурзького театру. 1836 року за ці роботи В. Ширяєв отримує 20615 рублів. Сума на ті часи значна.

22 квітня 1838 р. приходить бажана воля. 24 роки, Академія мистецтв. Талановитий молодий художник, поет, блискуча перспектива. Живи, радий та багатий. Комітет Товариства заохочування художників надає молодому талантові щомісячну допомогу — 30 рублів, 1839 р. — 120 рублів, срібна медаль за малюнок з природи, срібна медаль за картину «Нищий мальчик, даючий хліб собаке», ілюстрація книг, підтримка друзів... Радій та багатий. Не можна, не дозволяють гени, кров українська, пам'ять родова, на перешкоді до самознищення й самозречення сумління, талант від Бога, те, що нині мудрі психологи

називають архетипом. 1840 року Україна та українці отримують божественний подарунок — «Кобзар». Розгортаємо вічну книгу. Перший вірш «Причинна» тобто жінка, яка збожеволіла від чар, датований 1837 роком. Нейтральний, побутовий сюжет. Але вчитайтесь в перші рядки молодого поета «Рече та стогне Дніпр широкий, Сердитий вітер завива»... Проспали цензори, ой, проспали. Не відчували голосу народу, який рукою молодого

«малороссийском языке», цена 75 к. серебром, с пересилкою во все города Росии», уявити неможливо. Мабуть, допоміг Всевишній. Крім традиційної печалі, в поемі звучить принципово новий мотив. Поет уперше починає сміятися над поневолювачами. Ви ж пам'ятаєте, що «Сміху боїться той, хто вже нічого не боїться».

А вершиною іронії поета є поема «Сон», в якій тридцятирічний геній сказав правду й про «просвище-

деформація цих основ дасть мутантів гірших за метастази. Будуть говорити мовою нашою, зможуть зайти формально до храму, мертво механічно мовитимуть про ідеали, наприклад, Майдану, але зрадять і продадуть за першої зручної нагоди — «Присплять, лукаві, і в огні її, окрадену, збудять».

Вершиною творчості Тараса Шевченка стане заклик до боротьби за Україну. Складність у тому, що нині кожний українець має сам визначити своє місце в боротьбі й, помолитися нескверними устами, спокійно, твердо, планомірно, без розчарувань (це елемент психологічної війни) утверджувати національні інтереси. Дрібниць у цій святій справі немає...

14 березня 1861 року колецький радний Михайло Лазаревський згідно з описом за дорученням спадкоємця «приняв в свое распоряжение» особисті речі геніального українця: годинник, три нитки коралів, дві обручки, хрестик, картини, срібну чайну ложку, лампу, диван, шапку, кобеняк, два капелюхи, тупфлі... Зверніть увагу на приписку: «Все вещи подержанье». Оцінили майно в 159 рублів. Не побачили, не зрозуміли вартості безцінних духовних скарбів, які дарують Україні безсмертя. А ми з вами розуміємо?

Ці роздуми я написав ще до війни, а події останніх років лише підвищили значимість думок Тараса Шевченка. Дякуючи кожному воїну, волонтеру, віримо в Перемогу, щоб на оновленій землі не залишилося навіть сліду злодійкуватого москаля.

**Анатолій ВИХРУЩ,
завідувач кафедри
української мови ТНМУ,
професор**

Пропонуємо читачам «Медичної академії» поезії батька професора Анатолія Вихруща — відомого поета Володимира Вихруща, 90 років від дня народження якого відзначили 4 березня.

Вірші світлої пам'яті Володимира ВИХРУЩА присвячені пам'яті Тараса Шевченка.

ШЕВЧЕНКО В ПОЧАЄВІ

Стояв Тарас на Лавровій горі,
Ніч спрагу в річці Ікві тамувала.
Околиця, втомившись міцно
спала,
Лиш тьмяно миготіли ліхтарі.

Боліли руки з шрамами од пут,
За небокрай курилася дорога.
Звідсіля, казали, близько вже
до Бога,
Та вбогість поселялася
в кожен кут.

Яка химерність волю тут
приспала!...
Вогню! Вогню із кременю
й кресала
Та осталить громадою топір!

Зірки зійшли у небі пурпурові.
Сочилась кров у серці...
З тої крові



Пам'ятник Тарасові Шевченку в м. Борщів, що на Тернопіллі (скульптор Іван Сонсядло)

Світлина Миколи ВІЛЬШАНЕНКА

генія попереджав про гнів і кару. І начебто й немає нічого особливого в тексті: ще треті півні не співали, ніхто не гомонів, сичі перекликалися, ясен скрипів. Що тут особливого? А текст цей буде піднімати на ноги українців світу, зачіпаючи такі струни національної самосвідомості, які можна порвати лише знищивши останнього українця. Крім Дніпра, у вірші бачимо образ убитого козака. Можна було б порівняти «Причинну» з Україною, не важко знайти й «Ворожку», яка затьмарилася розум, але над цим подумайте самі. До речі, образ убитого козака залишив сиротою дівчину (а може, Україну?) буде домінувати і в наступних віршах.

Звернемо увагу ще на одну цікаву деталь. У поемі «Катерина» (22 квітня 1838 р.), яка присвячена В. Жуковському в день Тарасового звільнення з кріпацтва, з'явиться начебто побутовий мотив (можливо, й Катерина не просто жінка, а образ України): «Кохайтеся, Чорноброві, Та не з москалями, Бо москалі — чужі люде, Роблять лихо з вами». Але вже у вірші «Тарасова ніч» прозвучить ще один, хоча також песимістичний мотив, бо кобзар плаче: «Грає кобзар, виспіває, Вимовля словами, Як москалі, орда, ляхи Бились з козаками».

Окремою вершиною в творчості Тараса Шевченка височить поема «Гайдамаки» (1839-1941 р.). Як міг цензор пропустити, а газета «Северная пчела» надрукувати рекламу, що в книжковому магазині продається поема Т. Шевченка на

них» землячків, які просвістали національні інтереси, заговоривши «По здешнему», і царя — медведика, і царицю — небогу «Мов опеньок засушений», і про «наближение» осіб, про яких варто сказати окремо: «Мов кабани годовані, Пикати, пузати!... Аж потіють, та товпляться, Щоб то ближче стати Коло самих: може, вдарять Або дулю дати Благоволять; хоч маленьку Хоч пів дулі». Не змінюються традиції, ой, не змінюються. Переломний момент в оцінці історичного минулого України, жорсткої оцінки найважливіших подій відбудеться 9 жовтня 1843 р. Ні до цієї дати, та й після неї ніхто так не писав: «Ой Богдане, Богданочку, Якби була знала, У колісці б задушила, Під серцем приспала. Стєпи мої запродані Жидові, німоті, Сини мої на чужині, На чужій роботі. Дніпро, брат мій, висихає, Мене покидає, І могили мої милі Москаль розриває». Геній бачить минуле та передбачає майбутнє. Бо Україна-мати далі мовить устами поета: «А тим часом перевертні Нехай підростають Та допоможуть москалеві Господарювати Та з матері полатану Сорочку знімають». І підросла підлата, і сорочку знімала, та й, врешті-решт, продовжує це робити, перефарбовуючись ринковою термінологією. І не лише в економіці є проблеми.

Духовні перевертні наближаються до найсвятішого — до інформаційного коду українства, до духовності, до генофонду культури. Небезпека ж, яка вже на порозі, проявиться в тому, що найменша

АНАСТАСІЯ ГІЛЕВИЧ: «ЩАСТЯ – ЦЕ КОЛИ ВДАЛОСЯ КОГОСЬ ВРЯТУВАТИ, ДОПРАВИТИ ДО ШПИТАЛЮ АБО ХТОСЬ ЗАЛИШИВСЯ ЖИВИМ»

Здається, їй ще немає навіть тридцяти, але у своєму житті вона пережила всіляке – і біль утрати найближчих друзів, і труднощі військової служби, і радість перемог. Анастасія Гілевич змінила цілком мирний фах сімейної лікарки на посаду командира медичної роти в одній із сухопутних частин Збройних Сил України. А ще її доля нерозривно пов'язана з нашою альма-матер, яка 2014 року прийняла тоді ще зовсім юну першокурсницю Луганського медичного університету на навчання. Відтоді ТНМУ став для неї рідним, тут прийшла й думка навчатися на військовій кафедрі, щоб згодом рятувати життя наших військових.

– Пані Анастасіє, важко далося рішення долучитися до Збройних сил України?

– Якщо ж не я, то хто? Наші захисники боронять Україну й кожного з нас від рашистів, а я вирішила рятувати здоров'я та життя бійців, бо відчула, що це мій обов'язок. Після закінчення Тернопільського національного медичного університету вирішила вступити до Української військово-медичної академії в Києві, відтак автоматично підписала контракт із ЗСУ.

– Батьки, як сприйняли цей крок?

– Дуже підтримали. Спочатку, зрозуміло, були стривожені, але вони прийняли мій вибір і тепер намагаються допомагати. Коли оголошують якісь збори, тато з мамою й собі донатять, вони фактично живуть моїм життям. До речі, мій дядько, мамин рідний брат, теж активно волонтерить, якщо нам потрібно щось з тактичної допомоги чи якісь обладунки, він одразу ж долучається. Нещодавно ми отримали волонтерську машину, а мої рідні відремонтували її за власні кошти.

– Яке коло ваших обов'язків?

– Я контролюю особовий склад, яким й керую, визначаю завдання та допомагаю їх втілювати. Знаєте, в армії ти універсальний солдат, бо на посадах у нас штатних лікарів дуже мало, отож доводиться різну роботу виконувати, зокрема, організаційні питання вирішуємо, забезпечення майном та інше. Наразі я перебуваю у відрядженні на Донеччині.

– Що змінила війна у вашій свідомості?

– Війна – це не лише наша спільна біда, але й наша спільна відповідальність. Війна – це те, до чого ми вже за два роки ак-

тивних бойових дій добре адаптувалися та намагаємося всіма силами побороти. Головне нині для всіх українців – це єдність. Це перше, що я усвідомила у своєму сприйнятті. Друге – разом з війною, як це не дивно, до мене прийшло розуміння життя й того, як потрібно проживати свій вік – кожний день, годину, миттєвості. На фронті я відчула, яке крихке наше життя та наскільки цінна кожна його хвилинка. Пригадую, як у школі нам давали твори на тему: в чому сенс життя? Та просто жити й відчувати себе щасливим.

– Хіба можна на війні відчути себе щасливою?

– Можна. Не повірите, але й на війні можна почуватися щасливим, а в мене такі миті бувають. Щастя воно ж суб'єктивне й мінливе – щойно ти почуваєшся безпорадною чи дуже засмученою, а вже через годину серце б'ється від щастя, бо вдалося когось рятувати, доправити до шпиталю, хтось залишився живим. Таким є щастя на фронті. Зрозуміло, що сім'я, рідні далеко й від цього іноді такий сум «накатує», але є речі, які роблять тебе щасливим тут і тепер, бо прийняти душ у приміщенні чи піти до вбиральні, яка не на вулиці, то таке щастя. Ще більша радість – коли наші хлопці повертаються з позиції живими. Зараз для мене деякі речі, які колись були важливі та значимі в мирному житті, втратили свій зміст, і, навіпаки, те, що було неважливим, стало найціннішим, настільки змістилися в рейтингу мої цінності.

– Що саме змусило вас переоцінити ваше ставлення до життя, речей, перевернуло свідомість?

– Яюсь була у відрядженні у стабілізаційному пункті. Там мені виділили місце для сну в одній з кімнат, де за стіною лежали загиблі воїни, але насправді я спала біля стіни, яка розділяла життя і смерть. Такі ж відчуття були, коли я вперше побачила пораненого, який помирає, бо в нього травми несумісні із життям, і саме в такі моменти приходять розуміння, що життя, як скло, крихке.

Дуже важко втрачати друзів. Пригадався 2014 рік, я щойно подружилася з хлопцем, а невдовзі він гине під час бойових дій. Це стало тією першою точкою відліку, коли починаєш це усвідомлювати. Таких випадків у мене було дуже багато. Загинув мій однокурсник Олександр Прокопчук. Він уже в перші дні війни почав займатися волонтерством, багато теплих світлих моментів зринає про нього в пам'яті. Коли я починаю пригадувати цих рідних, близьких мені людей, щось перевертається у

свідомості й починаю все сприймати по-новому. Важким був момент усвідомлення, що загинув мій однокурсник. Ми навчалися у суміжних групах, щойно отримали розподіл, я навіть цій звістці ніяк не хотіла повірити, що людина, з якою я сиділа на студентській лаві в академії три роки, вже більше немає, він загинув у Гостомелі. Це ще одна точка неповернення, яких у моєму житті вже дуже багато.

– Чи дозволяєте собі поплакати?

– Не хочу видатися слабкою, але це дуже дієвий метод у сприйнятті навколишніх подій, переживань. Зрозуміло, що страх відчуває кожна людина, бо це нормальна реакція на стрес чи якісь тривожні події. І я дозволяю собі поплакати іноді, сльози допомагають долати нервові потрясіння.



Анастасія ГІЛЕВИЧ

– Що, на ваш погляд, на цій війні найжахливіше?

– Узагалі сама війна вже жахлива річ, але ще жахливіше – це байдужість. Для мене ця особливість людського характеру неприйнятна не лише під час війни, але й узагалі по житті. Не всі розуміють, що війна – це дуже дорога річ, бо і машини, і військова техніка, все це кришиться, ламається, губиться, зношується. Не всі люди, хоча й мають кошти, хочуть донатити, бо вони, мовляв, поза політикою. Їм байдуже, тому мене це дуже гнітить.

– Що ж тоді вас захоплює? Є взагалі речі, які вас надихають?

– Що мене може захоплювати? Позитивні події та люди. Це наші хлопці, військові, які в дощ і в сніг, посеред болота, незважаючи ні на що, йдуть виконувати свій обов'язок. Вони для мене справжні герої. Я взагалі вважаю, що ті, хто долучився до справи служіння в Збройних силах України – супергерої. Кожна професія в армії важлива та коли дивлюся, скільки в них, незважаючи на втому, біль, хо-

лод, залишається ентузіазму, то це викликає захоплення. Це люди, які палають справою, вони невтомні, емоційні, імпульсивні. Буває, що й злятається, нервують, коли щось не виходить, але швидко відходять і знову продовжують свою роботу. Вони – справжні. Їхній ентузіазм і мене надихає.

– Як вважаєте, що нам потрібно для Перемоги?

– Для нашої Перемоги потрібна згуртованість, знаєте, це коли всі люди об'єднуються в єдиному пориві – перемогти. В дитинстві мені тато розповів давню притчу про молоденькі деревця – одне легко зламати, а вже коли їх кілька, то не так й просто. Те, за що нам потрібно зараз боротися, – це єдність. Не бути байдужими, об'єднуватися, допомагати армії та й навіть один одному.

Ще одна з важливих складових – це фінансова, бо військовим потрібно належне забезпечення, всі розуміють, що війна у сучасних умовах дорого обходиться. Якщо я зможу в цьому невеликому інтерв'ю якось «розрухати» тих, хто ще не допомагав, і вони знайдуть певні можливості вкласти власні ресурси, наприклад, долучитися до зборів, які зараз скрізь організують, допомогти військовим підрозділам, то це буде маленьким, але значимим кроком до нашої Перемоги. Підтримка – це дуже важливо.

І третє – це вміння зрозуміти наших військових, які йдуть у відпустку чи на вихідні додому. Хочеться, щоб у мирному житті люди їх адекватно сприймали, не давали некоректних питань, бо я знаю, що часто запитують: «Що відчуваєш на полі бою?», «Чи тобі страшно?», «Ти вже когось вбивав?». Я спостерігаю, яку роль для військових відіграє адаптація, коли вони повертаються додому. Проблеми існують і в родинах, коли дружина навіть не намагається зрозуміти людину, яка дивилася смерті у вічі, бо сприймає його таким, яким він був до війни. Саме рідні відіграють найважливішу роль у житті військовослужбовця й мають насправді стати тим тилом для нього, де він завжди знайде розуміння та підтримку. До таких людей треба мати терпіння. Вони повертаються вже не такими, якими були раніше.

– Чи часто згадуєте свою альма-матер, студентів, з якими довелося навчатися, викладачів?

– Дуже часто згадую, минуло лише п'ять років від закінчення навчання, тому всі події ще свіжі у пам'яті. Хотіла б, коли повернуся, завітати у ТНМУ. Наша група була дуже згуртованою й ми ще досі дружимо. Вже всі стали фахівцями, тож якщо когось по-

трібно консультація, то ми звертаємося до наших, я вважаю, що це дуже круто. В колишній групі є і хірурги, і травматологи, і лори, і офтальмологи, які працюють по всій Україні та навіть за кордоном. Мені дуже приємно, що ми зберегли такі теплі щирі стосунки. Звісно, і університет, який прийняв мене після стресового першого курсу в Луганську, в мій пам'яті назавжди. Взагалі дуже мені пощастило з університетом, подобалося, як організоване тут навчання, відвідувала й наукові гуртки, особливо запам'ятався гурток з патфізіології та викладачка Софія Чарнош, яка проводила в нас нестандартні заняття, я дуже любила цю дисципліну. Коли мені потрібні були медикаменти для наших військових, то приємно, що університет відгукнувся, й зокрема, моя одногрупниця та подруга Тетяна Іваніцька, яка працює зараз на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології. До слова, щодо психіатричної допомоги на фронті, то це особливо гостра тема, бо багато військових зараз мають психічні порушення, всі на стресі, отож я часто раджуся з Тетяною та завідувачкою кафедри, професоркою Оленою Венгер. Вони дають мені практичні поради, відповідну літературу за їхніми рекомендаціями опрацьовую. Тетяна, до слова, навіть у нашій військовій частині побувала. Проводила тренінг зі стресостійкості та посттравматичного стресового розладу для особового складу мого підрозділу та медиків.

– Позивний у вас є?

– О, в мене їх кілька. Перший – Хайят, у перекладі з турецької – життя, ще один мені хлопці вже тут на позиціях дали – це Сонік, тобто енерджайзер, а у підрозділі, коли мене викликають по рації, то відгукуюся на Фенікс.

– Символ надії, оновлення та відродження?

– Саме так.

– Коли закінчиться війна, повернетесь до сімейної медицини?

– Ні, я вже набула достатньо досвіду, відчула всі привабливі й непривабливі сторони фаху військового лікаря. Ця професія стала моєю й я планую продовжувати цю діяльність.

– Що найперше зробите, Анастасіє, коли ми здобудемо Перемогу?

– Напевне, розплачуся, гадаю, що не я одна буду така, але це будуть сльози радості та розуміння того, якою ціною вона нам далася.

– Про що мрієте?

– Щоб кожному нашому воїну пощастило повернутися додому живим.

Лариса ЛУКАЦУК

ТЕТЯНА ПОДІЛЬСЬКА: «НАУКА ДЛЯ МЕНЕ – МАЙСТЕРНЯ, ДЕ ФОРМУЮТЬСЯ ІДЕЇ ТА ОСОБИСТІ ВІДКРИТТЯ»

У номінації «За вагомі досягнення в науковій роботі» (премія імені Івана Горбачевського) конкурсу «Студент 2023 року ТНМУ» перемогла студентка 6 курсу медичного факультету Тетяна Подільська, яка нині очолює Наукове товариство студентів ТНМУ.

У Тетяни просто величезний список наукових досягнень за минулий рік. Це зокрема:

– стаття «Gestational diabetes mellitus and its complications, role of desynchronization in pathogenesis (a review)» у журналі «Патологія» (WEB OF SCIENCE) – автори М.Р. Хара, І.В. Корда, Т.І. Подільська;

– 4th International Medical Students Conference IMEDSCOP 2023, міжнародний рівень, 23 березня 2023 р.;

– X Міжнародний медико-фармацевтичний конгрес студентів і молодих вчених, міжнародний рівень, 4-7 квітня 2023 р.;

– 84-ий Всеукраїнський науковий медичний конгрес студентів і молодих вчених, 13-14 квітня 2023 р., дипломи II і III ступеня;

– Всеукраїнський конкурс наукових робіт, 15 травня 2023 р., диплом III ступеня;

– XXVII Конгрес студентів і молодих учених, 10-12 квітня, диплом I ступеня (секція «Акушерство та гінекологія»), диплом I ступеня (секція «Експериментальна медицина»), диплом I ступеня (секція «Педіатрія»), диплом I ступеня (секція «Хірургія»), диплом II ступеня (секція «Кардіологія, ревматологія»), диплом III ступеня (секція «Педіатрія»);

– 83 Lviv Young Scientists International Conference, міжнародний рівень, 14-15 листопада 2023 р., дипломи II і III ступеня;

– стажування у Польщі за польсько-американською програмою «Study Tours to Poland», 6-16 жовтня 2023 р.

Тетяна зауважує, що отримати для неї відзнаку в цій номінації «За вагомі досягнення в науковій роботі» (премія імені Івана Горбачевського) – надзвичайно цінно, адже наш університет і, власне, її наукова діяльність у ньому посідають дуже вагому частину її життя.

– Тетяно, що означає особисто для вас перемога у конкурсі «Студент 2023 ТНМУ»?

– Ця перемога означає для мене, що все, чого я досягла протягом цього року, не залишилося лише в моєму власному «архіві». Адже кожній людині приємно, коли її роботу поміча-

ють та гідно оцінюють. Але незважаючи на те, що досягнуто досить багато, я розумію, скільки дверей мені ще належить відчинити перед собою надалі.

– Наука для вас – це...

– ... місце для інтелектуальної творчості, майстерня, де формуються ідеї та особисті відкриття.

– Коли ви захопилися наукою? Які теми та напрямки вас цікавлять?

– Наукою я захопилася на третьому курсі та розпочинала свій шлях на теоретичній кафедрі. Вельми рада, що за роки навчання в університеті мені вдалося опанувати основи наукової роботи та досліджень як експериментальних, так і клінічних. Працювала (й досі продовжую)

– Це насамперед – неймовірний досвід комунікації та співпраці. Як багато навичок і знайомств я здобула у цій ролі, можна лише уявити. Мої колеги – це найбільш амбітні та сміливі студенти нашого університету, тому щиро рада, що мене оточує саме такий колектив. Постійна взаємодія з професорсько-викладацьким складом також є цінною, бо дозволяє почерпнути те, чого ще не встигла навчитися на власному досвіді.

– Ви активно долучаєтеся й до громадської роботи університету, зокрема волонтерства. Що спонукає вас це робити?

– Мене спонукає віра у спільну відповідальність перед єдиною великою метою. Волонтерство допомагає мені реалізувати

– Загалом не важко, враховуючи те, що з кожним роком дедалі більше адаптуєшся до навчального процесу. Проте не можу не зазначити, що стає не так легко, коли починаєш поєднувати у собі різні ролі, наприклад, юного науковця, керівника університетських проєктів, волонтера. Але хочу підкреслити, що я ніколи не шкодувала про власний вибір, а лише насолоджуюся таким наповненим ритмом життя.

– Що було для вас найскладнішим, щойно вступили до ТНМУ?

– Найскладнішим для мене було ввійти в новий ритм життя, значно насиченіший, ніж він був у шкільні часи. Відчуття відповідальності та потреба у самостійності стали великим викликом, але згодом зрозуміла, що з правильною організацією та підтримкою цей період стає набагато легшим.

– Чому, власне, медицина? Як вона прийшла у ваше життя?

– Ще з ранніх років мріяла про професію лікаря. Навчаючись у старших класах школи, почала розглядати й інші напрямки, навіть цілком не дотичні до медицини. Але коли настав час обирати університет для вступу, я все-таки повернулася до дитячої мрії.

– Чому вирішили навчатися саме в ТНМУ?

– Тому що моя маленька батьківщина – це Тернопіль, і він мені любий понад усе. Кажучи відверто, при виборі університету для вступу в мене були думки й про інші масштабніші міста. Проте мій вибір все-таки зупинився на тому, що було поруч, чому я зараз щиро рада.

– Який напрямок обрали?

– Не хочу забігати наперед, час усе покаже. Але хотіла б зазначити, що я не живу зі стереотипом про більш і менш престижні спеціальності. Щиро переконана, що в кожній з них можна себе справді гідно реалізувати. Вважаю, що цінність і престижність тієї чи іншої лікарської спеціальності не повинні визначатися лише за загальноприйнятими уявленнями.

– Які три найголовніші поради дали б першокурсникам?

– Усе ціннішим нині стає вміння бути гнучким, не триматися за стереотипи, які живуть у голові. Це і буде моєю першою порадою першокурсникам. Окрім того, раджу пам'ятати, що всі рамки існують лише у нашій голові, й інколи людина може навіть не уявляти, на що вона здатна. З цього випливає, що не варто боятися мріяти. Третя ж порада буде пов'язана з тим,

що великі мрії не здійснюються за один день або навіть за один рік. Тому витримка та віра у себе простелять вам добру дорогу.

– Якщо у житті трапляються непрості моменти, випробування, як, скажімо, зараз у нас усіх, де черпаєте сили?

– Я навчилася приймати ситуації, коли моральний дух зовсім вичерпується, і коли все йде шкереберть. Варто закарбувати собі в пам'яті, що не завжди шторм у житті має намір його зруйнувати, інколи він приходить для того, щоб розчистити шлях. Буває також корисним інколи зупинитися та оглянутися назад, зрозуміти, що великий шлях вже пройдено, а попереду буде ще щось значно цінніше, до чого варто рухатися.

– Ким бачите себе в майбутньому?

– З великим захопленням бачу себе в майбутньому як особистість, яка не лише досягає успіху у своїй професійній сфері, а й впливає на світ навколо себе. Моя мрія – стати лідеркою, яка об'єднує людей для розв'язання локальних суспільних проблем і сприяє науковому та соціальному прогресу. Також візуалізую себе в ролі наставника та радника для молодих колег, щоб реалізувати потенціал спільними силами.

– Яка нині ваша найзаповітніша мрія?

– Чи слід згадувати про нашу спільну найзаповітнішу мрію цього часу? Та, крім того, я мрію, щоб мені вистачило сил і наснаги втілити в життя все задумане. Зараз для мене на часі вступ в інтернатуру на бажану спеціальність та торування свого шляху в практичній медицині та науці.

– За що ви найбільше вдячні Тернопільському національному університету ім. Івана Горбачевського?

– Найбільше вдячна університету за те, що мала змогу спробувати себе в усіх можливих ролях, і всюди я мала належну підтримку. Дякую всім, хто сприяв моєму розвитку в науці. Це для мене особливо цінно, адже мала можливість долучитися до великої місії – розвитку науки. Організуючи всі свої освітні та волонтерські проєкти, я отримувала схвалення, підтримку та, що найважливіше, поради. За роки навчання в нашому університеті мені вдалося розвинути у собі навички, з якими готова впевнено вийти за межі студентського життя, за що неймовірно дякую людям, які так чи інакше відіграли свою роль у цьому.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА
Світлина
Миколи ВАСИЛЕЧКА



також з лабораторними тваринами у віварії, з первинною медичною документацією у відділеннях та архівах.

– У вас вражаючий список досягнень упродовж минулого року. Що з-поміж усього виділяєте для себе як найвагомішу наукову сходинку на цьому етапі?

– Відверто кажучи, мені важко виділити окремо лише один певний пункт. Бо навіть найменш значні кроки, безумовно, дають можливість рухатися вперед. І з них якраз і формується стежинка до успіху. Проте з-поміж усього для мене вирізняється стажування за кордоном, у Польщі, де мала можливість зазирнути за лаштунки освітньої та громадської систем.

– Ви очолюєте також Наукове товариство студентів. Який досвід це вам дає?

цінності співчуття, бути в колі людей, які стають віддзеркаленням найкращих якостей, відкривати для себе нові способи діяльності та перспективи, які глибше зв'язують мене зі спільнотою.

– Як вам вдається поєднувати навчання, успішну наукову роботу та громадську діяльність? Які секрети вашого особистого тайм-менеджменту?

– Коли поєднуєш кілька видів діяльності, це вимагає зібраності та вміння планувати свій час так, щоб залишалось місце й для відновлення особистого ресурсу. Відверто кажучи, не завжди мені вдається раціонально розподілити свій час. Інколи критично не вистачає часу на якісний відпочинок, адже в роки юності так хочеться все встигнути!

– Взагалі – навчатися у медичному виші важко?

70-річний ювілей нещодавно відзначив завідувач кафедри хірургічної стоматології, професор Ярослав Нагірний. У професійній скарбниці Ярослава Петровича – 48 років праці стоматологом, хірургом-стоматологом і щелепно-лицевим хірургом; майже 35-річний трудовий шлях у ТНМУ: від клінічного ординатора до завідувача кафедри; робота з організації, становлення та розвитку стоматологічного факультету; плідні наукові дослідження, багатий педагогічний досвід. Сам Ярослав Нагірний найбільшим власним здобутком вважає учнів, гідних наступників, яким з упевненістю може передати свої надбання.

«СТАВЛЮСЯ ДО ВСІХ ЗІ ЩИРОЮ ДУШЕЮ»

– Ярославе Петровичу, щиро вітаємо зі славним ювілеєм! Здійснення якого найзаповітнішого бажання втішило б вас сьогодні найбільше?

– Найбільше втішити може тільки наша Перемога. Мрію, щоб у нашій країні все було добре.

– Особисто для себе що бажаєте?

– Хотілося б, аби Бог дав мені ще трохи здоров'я, щоб я міг попрацювати й дітям допомогти. Хотів би також, щоб мої діти, рідні завжди були здорові, все в них гарно складалося. Маю в планах ще кілька професійних задумів, адже треба й для університету щось зробити. Скажі-



Ярослав НАГІРНИЙ на маминих руках (1954 р.)

мо, зараз з колегами підготували до видавництва «Атлас хірургічних операцій у щелепно-лицевій ділянці», який значно допоможе студентам у навчанні.

– Знаю, до студентів ви завжди ставитесь з розумінням.

– Вважаю, що у будь-якій ситуації краще пожартувати, ніж посварити. Користі від цього буде значно більше. Криків я не поважаю. Ніхто ніколи не чув, щоб я піднімав голос в операційній, але слухають мене всі.

– Власне, це називають авторитетом, правда ж?

– Мабуть, так (усміхається).

– Звісно, приємно усвідомлювати, що студенти запозичують від вас досвід, уміння, наслідують вас.

– Особливо тішить курс за вибором. Ці студенти прагнуть «витагнути» в мене всі знання та вміння, які маю, й цим стимулюють давати їх ще більше. Насправді, дуже приємно зі студентами працювати, передавати їм свої надбання та досвід. Хірургія – це саме та галузь, яку обов'язково треба передавати. Аж

нік не кожен може бути хірургом.

– Хто точно ним не стане?

– Той, хто не любить людей.

Так, це стосується лікарів усіх напрямків, але хірургії особливо. Треба також мати відповідні психологічні параметри, передусім могли подолати страх перед операцією. У кожного хірурга є певний рівень страху, але якщо ви зможете його подолати – тоді все вдасться. А ще, звичайно, потрібна працьовитість, працьовитість і працьовитість.

– Як вам вдається завойовувати авторитет студентів уже багатьох поколінь?

– Передусім уже моя спеціальність – щелепно-лицева хірургія дуже показова, вона відразу справляє враження. Крім того, впродовж шести років, у 2008-2014, я був деканом стоматологічного факультету, тривалий час очолюю кафедру хірургічної стоматології. Це неоціненний досвід комунікації як з працівниками університету, так і студентами. За весь цей час, гадаю, нікого не образив. Студенти завжди зі мною в операційній, у перев'язувальній, вони бачать, що ставлюся до них добре, нічого не приховую, все розказую, показую – просто й дохідливо пояснюю. Ось і весь секрет. У мене багатий клінічний досвід, тож справді маю чим поділитися.

– Теперішні студенти відрізняються від попередніх?

– Як би цього не хотіли, але вже самі умови, в яких ми нині живемо, накладають свій відбиток. Спочатку ковідні роки, тепер роки повномасштабної війни. Звичайно, певний психологічний прес студенти відчувають постійно. Вони трохи по-іншому дивляться на життя. Якщо успішно навчаються, вільно володіють іноземними мовами – весь світ для них відкритий. Здавалося б, у нинішніх студентів значно більше можливостей, аніж будь-



Ярослав НАГІРНИЙ на початку свого трудового шляху (1980 р.)

Професор Ярослав НАГІРНИЙ:



коли, та водночас їм дуже складно. Зараз такий шквал інформації, можна розгубитися. Відкрийте інтернет – скільки там усього накидано! Треба вміти особливо сконцентруватися, вибрати саме те, що потрібно.

Я часто повторюю студентам, що молоді роки треба витратити на те, щоб набирати знань, потім вони ще матимуть можливість напрацюватися – все життя. Якщо зашвидко стартувати, можна й швидко вигоріти. Усьому свій час. Вони ж чомусь відразу дуже поспішають до практичної діяльності. У медицині є канони: доброта, співчуття до людини. Фінансова складова, що домінує останні роки, також дуже важлива, але в усьому має бути баланс. Намагаюся це донести студентам. Ставлюся до них, як і до всіх інших людей, зі щирою душею.

«ДОЛЮ ВИРІШИВ ЮНАЦЬКИЙ МАКСИМАЛІЗМ»

– Ставитися до інших щиро й відкрито здатен не кожен. Впевнена, що таке вміння закладається в ранньому дитинстві від батьків: якщо дитина зростала в любові – то й уміння любити інших.

– Мої батьки Петро Ілліч та Марія Михайлівна були вчителями початкових класів, дуже добрими людьми. Моя сестра також педагог, пішла їхнім шляхом. Сварити батьки мене могли лише з однієї причини: за те, що я дуже багато займався спортом (сміється). Попри те, школу в Бережанах закінчив успішно, мав лише дві чи три четвірки.

Народився у селі Біще (тепер – Бережанської міської громади). Батьки працювали то в Біще, то в Жукові, потім опинилися в Потуторах, де жила моя бабуся по маминій лінії, але працювали в різних селах. Навчався я спочатку у сільській школі Потуторів. Гарна школа була, радісні спогади про неї. З теплою пригадую свою першу вчительку Марію Миколаївну Пасічник. Навіть пригадую день, коли

вперше прийшов до школи та як мама мене будила зранку. Вчителі гарно до нас ставилися, знання давали ґрунтовні. 9-10-ий класи я вже закінчував у Бережанах. Усі предмети знав на достатньому рівні. Все мені подобалося у школі, улюблених предметів чомусь не мав, як це буває зазвичай.

– Звідки у вас захоплення спортом? Хто дав поштовх до цього?

– Дуже запало в душу, коли вчитель історії Богдан Володимирович Сендецький розповідав нам про Рим, про спартаківців і зумів при цьому вкласти розуміння, що людина обов'язково повинна займатися спортом, бути сильною і тілом, і духом.

Згодом, коли я навчався в класі п'ятому чи шостому, в Потутори приїхали тренери з Бережанської дитячо-юнацької спортивної школи, запросили до себе, адже у мене були відповідні дані, і відтоді спорт я вже ніколи не покидав. Батьки, повторюся, були від цього не в захопленні, гадали, що це відволікатиме мене від навчання. Втім, у спортивній школі в нас були чудові педагоги. Зокрема, тренер з легкої атлетики Анатолій Іванович Пахомов казав: «Спорт – це чудово, але вам треба вчитися». Дуже розумний був чоловік. Наголошував, що важливі не високі результати, а потрібен нам спорт передусім для здоров'я, для становлення характеру – надалі це завжди допомагатиме у житті.

– Ви планували, що спорт стане вашою професійною діяльністю? І як з'явилася у вашому житті медицина?

– Відверто кажучи, в медицину я не планував йти. Хотів займатися спортом усе життя та навчати йому інших. Вступати мав прагнення в інститут фізкультури. Втім, у тому виді спорту, який обрав, – стрибки у висоту, перспектив у мене на той час уже не було. У дитинстві я дуже швидко виріс, тож мав у стрибках значні успіхи, та потім ріст зупинився, відповідно, й мої перспективи. Хотів вступати на спортивний факультет, мені ж в інституті фізкультури зауважили, що краще йти на педагогічний. Я вирішив, що якщо вже так, то взагалі оберу щось кардинально інше. Отож і вступив на стоматологічний факультет Львівського медичного інституту. Можна сказати, що це сталося випадково. Так юнацький максималізм вирішив мою долю (усміхається).

– Нині ви є авторитетом для наших студентів, а хто був авторитетом для вас? Хто насамперед заклав любов до вашої майбутньої професії?

– Тодішній декан стоматологічного факультету Львівського медінституту, до речі, також із

Бережанщини, уродженець села Комарівка, Юрій Семенович Чучмай. Послухав я його лекції – й захопився професією. Зумів він мене захопити, змотивувати. Пригадую, щоправда, один кумедний момент. Був у нас такий спартакіадний рік, коли я дуже активно брав участь у різних спортивних змаганнях, відстоював честь інституту. І ось заступник декана мене викликав і сказав: «Вибирай: або ти студент, або спортсмен». Я відповів, що, попри спорт, добре навчаюся.

До слова, група у нас була спортивна. З нами навчався навіть чемпіон світу з важкої атлетики Владислав Крищишин, можливо, його хтось пам'ятає. Були у нашій групі також лучники, велосипедисти. Взагалі спорт у Львівському медінституті перебував на дуже високому рівні, діяли секції з плавання, боксу, штанги, лука та інші. Там тоді працював видатний тренер, один з перших засновників сучасної стрільби з лука в Україні Михайло Хусківадзе. Це була просто унікальна особистість! До нього приходила людина й він міг сказати: «Ти станеш майстром спорту через рік, а ти – через два чи три». Так умів розгледіти в інших талант. Утім, жодних поблажок у на-



Ярослав НАГІРНИЙ з дружиною Лідією (1984 р.)

вчання, як ви вже зрозуміли, через заняття спортом і високі результати в змаганнях студентам не давали. Програма – є програма, потрібно її виконувати, здобуваючи майбутній фах.

«НАША КАФЕДРА – ОСТАННІЙ РУБІЖ СТОМАТОЛОГІЇ»

– Після закінчення вишу в багатьох випускників боєспадать рожеві окуляри, бо уявляють собі свою майбутню роботу по-одному, а в насправді складається все не так. У вас були розчарування?

«МОЯ ФОРМУЛА ЩАСТЯ – ЗДОРОВ'Я, ПРАЦЯ ТА ЛЮБОВ ДО ЛЮДЕЙ»

– Ні, розчарувань не було, лише важка праця. В інституті я навчався добре, в інтернатурі потрапив до Тернополя. Півтора року пропрацював у поліклініці Тернопільського бавовняного комбінату, де стоматологічної роботи було дуже багато! Далі перейшов у кабінет хірургічного прийому Тернопільської обласної стоматологічної поліклініки, де трудився до 1985 року.

– Як, власне, ви потрапили у хірургію та як прийшли в ТНМУ?

– Уявіть собі – теж випадково! У стоматологічну хірургію мене заохотив піти Степан Іванович Черкашин, який на той час завідував курсом стоматології нашого університету. Саме було місце в клінічній ординатурі, тож після стоматполіклініки я перейшов туди. І зрозумів, що це моє! До 1999 року працював лікарем-ординатором стоматологічного відділення Тернопільської обласної клінічної лікарні. Взявся



Професор Ярослав НАГРНИЙ з колективом кафедри (2023 р.)

місництвом був упродовж 2008-2014 років, водночас – завідувачем кафедри хірургічної стоматології. З посади декана пішов сам, щойно вийшов наказ, що не можна обіймати дві посади. Однозначно вирішив залишитися завідувачем кафедри.

– Чому?

– Це мені значно ближче. Адміністративна робота все ж відволікає від клінічної. Пригадую, як покійний ректор Леонід Якимович Ковальчук, коли я обрав посаду завідувача, запитав, які в мене тепер відчуття, я відповів: «Знаєте, які? Наче весь день йшов горами з наплічником, а потім ввечері його скинув».

– Що в тому «деканському» наплічнику було для вас найважчим?

– Завідувач кафедри – це хірургія та навчання, а декан – адміністративна посада. Це організація різних заходів, відрухування й поновлення студентів, робота з батьками – цілком інший напрямок. Крім того,

на початку становлення факультету – це ще й питання з приміщенням, закупки, дуже бага-



Ярослав НАГРНИЙ змагається на чемпіонаті України з велоспорту серед ветеранів (м. Біла Церква, 2012 р.)

то саме організаційної роботи. Тішуся, що разом з колективом нам вдалося розвинути факультет, створити йому належну репутацію на рівні і нашого регіону, і України. Коли факультет зміцнився, в нас уже було стільки всього – обирай собі, що до душі. Мені ж до душі найбільше клінічна робота, навчання студентів та рідна кафедра хірургічної стоматології.

Наша кафедра – специфічна, адже робота в операційній завжди у присутності багатьох людей, які спостерігають за нею. Часто бувають важкі хворі, складні травми, супутні патології – все це потребує напруження й психологічного, й фізичного. Зараз у нас також багато військових з вогнепальними ураженнями. Доводиться нам адаптуватися до цих клінічних ситуацій. Тож стараюся і студентам, і кафедральним працівникам максимально донести розуміння того, що таке щелепно-лицева хірургія. Вчу їх помаленьку, але процес становлення тривалий, бо ж хірургічна робота важка. Найбільші мої здобутки – учні, які підрости та працюють самостійно.

Колектив кафедри в нас чудовий, багато вмотивованої молоді, всіх дуже люблю та поважаю. У нас гарні стосунки між усіма. На жаль, нещодавно пішов із життя наш доцент Леонід Миколайович Скакун, який працював на нашій кафедрі багато років...

– Останнім часом стоматологія дуже стрімко розвивається, хірургічної стоматології це також стосується?

– У зв'язку з появою нових способів проведення оперативних втручань щелепно-лицева хірургія також розвивається. Втім, якщо мовити про новоутвори щелепно-лицевої ділянки, то там все ж особливо нічого не змінилося: пухлина є – її треба видалити. Щодо гнійних запальних процесів, то теж багато змін немає. А ось стосовно остеосинтезу при переломах кісток

лицевого черепа, то, так, з'явилися нові матеріали, зокрема, для контурної пластики обличчя. З'явилося також багато новітніх оперативних втручань з приводу естетичної стоматології. Але за них здебільшого береться приватна медицина, наша ж основна робота – травми та пухлини. Можна сказати, що ми тут – останній рубіж стоматології.

«КОЖЕН ПЕРІОД ЖИТТЯ МАЄ СВОЇ ПРІОРИТЕТИ»

– Ви ніколи не шкодували, що обрали саме стоматологію?

– Я всім задоволений. Вважаю, що я на своєму місці. Мені робота приносить радість і задоволення. Чого ще хотіти? Звісно, хотіти можна таки багато, але чи ти здатен це зробити? Вважаю, що працюю саме на рівні своїх можливостей.

– Попри те, що спорт не став вашою професією, проте він супроводжує вас упродовж життя. Які нині ваші вподобання у спорті?

– У різні етапи життя види спорту були також різні. Я займався і лижним спортом, і біатлоном. Потім влюбився в велосипед та їздив на ньому багато років, аж до ковідного карантину. Велосипедний спорт має таку особливість як ветеранський вік, тож ним можна займатися тривалий час. Велосипедний спорт більш прикладний, ніж інші види. І на дачу можна на велосипеді поїхати, і в Карпати.

До речі, в університеті є мій добрий товариш Мирослав Домбрович, доцент кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини, він зараз на фронті. Всі походи в гори, велопробіги ми організовували, як правило, з ним. Заохотили також завідувача кафедри екстреної та симуляційної медицини Арсена Гудиму й ще кількох хлопців. Упродовж 10-12 років ми одним колективом старалися хоча б раз-два на рік поїхати в гори або сплавитися по Дністру.

Останніми роками перед великою війною я досить серйозно займався велоспортом, не раз брав участь у міжнародних змаганнях у Польщі в місті Грубешів. Коли розпочалася пандемія, а тим більше – повно-

масштабне вторгнення, зрозуміло, що всі змагання для мене закінчилися. Зрештою, й у паспорт також треба періодично заглядати (усміхається).

– Кажуть, людині стільки років, на скільки вона почувалася.

– У душі – так. Але вік – є вік, і до цього теж треба розумно підходити. Кожен період життя має свої пріоритети.

– У вас зараз які пріоритети?

– Мої пріоритети: навчити ще трохи своїх учнів, підтягнути їх до належного хірургічного рівня та майстерності, передати їм свої вміння. Аж надто далекоглядних великих планів не будую. На сьогодні, щонайбільше – на завтра. Ще дітям хочу допомогти. Їх постійно треба підтримувати. Мені видається, що нам у житті було простіше стати на ноги, незважаючи на те, що в теперішніх поколіннях більше можливостей.

– Діти пішли вашим шляхом?

– Донька Наталя Климук – доцентка кафедри медичної інформатики нашого університету. Має три вищі освіти, за фахом програмістка. Вона мені відразу сказала, що в медицину не піде категорично. Син Віталій



Ярослав НАГРНИЙ з донькою Наталею і сином Віталієм (2023 р.)

закінчив Полтавський державний медичний університет, живе у Києві, працює стоматологом. Змалечку він мав здібності до рукоділля, які трансформувалися у стоматологію. Він задоволений своїм вибором, і я відповідно теж. Син подарував нам внука Мирона, донька – внучку Софію. Внуків ми, звичайно, обожнюємо, особливо моя дружина Лідія Павлівна. До слова, ми познайомилися під час навчання в інституті, вона теж стоматологиня, зараз уже на пенсії.

– У кожній людини своє розуміння щастя. Які складові вашого щастя? Ви щаслива людина?

– Так, я щаслива людина. Моя формула щастя – здоров'я, праця та любов до людей. Що ще потрібно?

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

за кандидатську дисертацію. Леонід Якимович Ковальчук мене мотивував, щоб я й докторську написав. Щоправда, я більше практичного напрямку, адже порівняно пізно прийшов в науку, мені вже було 30 з лишком років, але все ж дещо встиг. Напряжки моїх наукових досліджень – лікування та реабілітація дітей з вродженими незрощеннями верхньої губи та піднебіння, оптимізація репаративного остеогенезу у хворих з травматичними переломами кісток лицевого скелету.

– Ви багато доклалися й до становлення та розвитку нашого стоматологічного факультету.

– Роботу в університеті я розпочав з 1999 року на посаді завідувача стоматологічного курсу хірургічної стоматології, який тоді викладали на медичному факультеті та який згодом переріс у стоматологічний факультет. Деканом факультету за су-

ПОВСЯКЧАС ВІДЧУВАВ СЕБЕ СИНОМ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

Іван Якович Горбачевський є одним зі сподвижників європейської та української науки, діяльність якого охоплює останні 20 років XIX та перші 40 років XX століття. Це – виходець із села Зарубинці, що на Тернопільщині. Він, проживши багато років (понад 60) за межами України, не порвав з нею зв'язків, не відрікся рідної мови, повсякчас відчував себе сином української землі та докладав усі свої зусилля для визволення та визволення свого народу. І як не дивно, в Україні за часів тоталітаризму про Івана Горбачевського знало лише вузьке коло людей, головню – спеціалістів у галузі біохімії. Водночас його знали, шанували та високо цінували в Австрії, Чехії, Німеччині, Франції, Польщі.

Про світовий авторитет і популярність Івана Горбачевського твердять ті чисельні наукові та урядові титули, звання й нагороди, яких він був удостоєний. Його обирали почесним президентом міжнародних наукових конгресів і з'їздів, йому доручали найскладніші завдання в медицині, охороні здоров'я, організації освіти, розробці заходів з усунення шкідливих техногенних впливів на людину. І скрізь він приймав неординарні рішення, знаходив геніальні шляхи виходу зі складних ситуацій.



Провід Музею визвольної боротьби України (1929 р.). Зліва направо: В. СИМОНОВИЧ, Д. АНТОНОВИЧ, Іван ГОРБАЧЕВСЬКИЙ, В. БІДНОВ, І. ОМЕЛЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО, К. ЛИСЮК, невідомі особи

Йому вдячні австрійці, бо він приніс честь і славу Віденському університетові. Як великого вченого, його обрали членом (а згодом головою) Королівської санітарної ради, надали кілька високих титулів і призначили першим міністром здоров'я Австро-Угорщини.

Але найбільше користі приніс професор Горбачевський чеському народові, його культурі, науці, освіті. Саме тому чехи вважали його своїм ученим українсь-

кого походження. Та все-таки І. Горбачевський залишився до останніх днів свого життя українцем. Ідею служити своєму народові він усмоктав з молоком матері, разом з її піснями та мудрими порадами батька-священика. Закладені в дитячі роки зерна національної свідомості проросли буйним цвітом у час навчання у Віденському університеті: у студентському об'єднанні «Січ», яке він очолював, створюється українська бібліотека, видається «Історія України» Маркевича, книжечки поезій Тараса Шевченка. За цю діяльність Іван Горбачевський потрапляє під нагляд поліції у Відні. Він постійно працює на українську національну справу: зорганізовує та проводить українські наукові з'їзди в Празі, видає українською мовою перший університетський підручник з органічної хімії, опрацьовує наукову хімічну термінологію, бореться за відкриття Українського університету у Львові, створює фонд допомоги незаможним студентам, відкриває та очолює музей Визвольної боротьби України, зорганізовує фонд допомоги Карпатській незалежній Україні. Всі ці сподвижні самопожертвування Івана Горбачевського будуть вічно служити прикладом для молоді, яка вступає у самостійне життя.

За рішенням ЮНЕСКО на честь 150-річного ювілею 2004 рік був визнаний як рік Івана Горбачевського. Цю дату широко відзначали в Австрії, Німеччині, Чехії, Польщі й, звичайно, в Україні. Досить перерахувати лише самі титули, якими володів Горбачевський, щоб збагнути, що це

непересічна особистість: доктор медицини, професор, декан медичного факультету Карлового університету в Празі, згодом – його ректор, член Санітарної ради Чеського королівства, член Найвищої ради здоров'я Австро-Угорщини у Відні, засновник і директор інституту лікарської хімії в Празі, ректор Українського вільного університету в Празі, професор хімії Подебрадської господарської академії, дійсний та почесний член багатьох нау-



Проф. І. ГОРБАЧЕВСЬКИЙ – ректор Чеського Карлового університету в Празі 1902-1903 рр.

кових товариств в Європі, дійсний член Української академії наук.

Іван Горбачевський прожив на світі 88 років, з них 67 – за межами України. Але з Україною був тісно пов'язаний, жив її radoщами та болями, багато робив для визволення її від іноземного панування. Світ захоплюється його наукою та синівським патріотизмом.

Народився Іван Горбачевський 15 травня 1854 року на Тернопільщині, недалеко від м. Збараж, у селі Зарубинці. Батько його греко-католицький священник, проводив велику національно-виховну роботу серед своїх парафіян. Через це викликав підозру у місцевої влади. За українофільство до нього не раз навідувалися представники австрійської влади. Своім дітям і парафіянам отець Яків прищеплював любов до Бога та України, повагу до праці й тягу до знань. Цей заповіт батька Іван проніс через усе своє життя.

Закінчивши чотирикласну чоловічу школу, що діяла в Збаразькому монастирі оо. Бернардинів, продовжує навчатися в класичній гімназії м. Тернополя. Тут він стає членом таємного гуртка української учнівської молоді «Громада», де здобув першооснови української національної свідомості. Громадівці читали та вивчали твори Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша. За мету обрали – будити в народі національну свідомість.

Після закінчення гімназії Іван обирає професію лікаря, тому подальша його життєва стежка потяглася до Віденського університету на медичний факультет (у Галичині вищих медичних студій не було). Ще будучи студентом, він виявив схильність та великі здібності до наукової праці й цим зацікавив своїх професорів.

Його дослідження та публікації були переважно пов'язані з органічною, біологічною та лікарською хіміями. Більшу частину життя Іван Якович присвятив вивченню хімічного складу й хімічних процесів в організмі здо-

рової та хворої людини, з'ясування причин та опрацюванню способів лікування багатьох недуг.

Перша наукова праця, яка принесла йому наукове визнання та світову славу – це «Синтез сечової кислоти». Вона викликала наукову сенсацію, здивування та захоплення. Вперше у світі молодий 28-літній українець, випускник Віденського університету Іван Горбачевський синтезував сечову кислоту, відкрив фермент ксантиноксидазу. Праця була надрукована в німецьких, австрійських і польських часописах.

З цього часу ім'я Івана Горбачевського як першорядного хіміка – синтетика та біохіміка стає відомим у всьому науковому світі.

Через рік його запрошують до Празького університету на посаду професора медичного факультету, а 1884 р. – обирають професором лікарської хімії з одночасним викладанням фармакології. Висунута ним теорія утворення сечової кислоти в організмі ссавців і людини не втратила свого значення й донині.

Усі наступні праці (наукові, педагогічні, видавничі, громадсько-політичні) Івана Яковича були пов'язані з чеським Карловим університетом у Празі. Цьому університетові він віддав



Члени-урядовці та посольства УНР у Празі. Третя ліворуч у першому ряду – Марія-Ася ГОРБАЧЕВСЬКА, біля неї директор канцелярії Велегорський (1923 р.)

37 років життя. У Празі Іван Горбачевський проводив дослідження з гігієни, загальної хімії, епідеміології, судової медицини, токсикології. Написав і видрукував чеською мовою перший університетський підручник з лікарської хімії в 4-х томах (неорганічна, органічна та біологічна хімія). Він навчав і виростив велику когорту лікарів і науковців. Роль Івана Яковича в науковому та суспільному житті настільки велика, що в деяких чеських енциклопедіях підкреслено, що професор І. Горбачевський був великим чеським ученим українського походження. У Празі його обрали деканом медичного факультету на кілька каденцій та ректором Карлового університету (1902-1903 рр.).

За визначну наукову та суспільно корисну працю І. Горбачевського було нагороджено орденом



ДО 170-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ІВАНА ГОРБАЧЕВСЬКОГО

Залізної Корони 3-го класу, обрано членом Королівського чеського товариства наук (згодом Чеська академія наук), членом крайової санітарної ради.

Хоча проф. І. Горбачевський продовжував свою дослідницьку та наукову працю впродовж усього життя, про що свідчать численні його публікації німецькою, чеською та українською мовами, але найбільше своєї розумової праці він уклав у підручник хімії, який вийшов 1904-1908 рр. у чотирьох томах, що обіймають неорганічну, органічну та фізіологічну хімію.

Український вільний університет у Празі встиг видати лише його підручник з органічної хімії. Написаний же український підручник з неорганічної хімії так і не був надрукований ні за життя, ні після смерті Івана Горбачевського (рукопис виставлений у музеї Тернопільського національного медичного університету).

Рішенням уряду нашої держави урочистості, присвячені 150-літтю від дня народження великого мужа України, відбулися в

Тернополі та у с. Зарубинцях, де вперше побачив білий світ І. Горбачевський. На вшанування пам'яті й посвячення пам'ятника були запрошені гості з Карлового університету в Празі, з Віденського університету та Міністерства здоров'я Австрії, з УВУ в Мюнхені та нащадки І. Горбачевського з м. Торонто (Канада).

Але чи не найбільшу роль Іван Горбачевський зіграв у розвитку чеської науки та культури. Тут він протягом 34 років (з 1883-1917 рр.) працює професором чеського університету в Празі. За цей час створив наукову школу біохіміків, заснував інститут лікарської хімії. Наукові основні експериментальні біохімії, які він закрив, ще й зараз продовжують плідно опрацьовувати його учні та послідовники в Чехії.

(Продовження на стор. 9)

ПОВСЯКЧАС ВІДЧУВАВ СЕБЕ СИНОМ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

(Закінчення. Поч. на стор. 8)

І. Горбачевський проявив себе не лише великим українським патріотом, а й великим громадянином Чехії. Про авторитет і популярність вченого свідчить і те, що пам'ятник великому борцю за волю Чехії Яну Гусу було доручено відкривати саме українцеві Іванові Горбачевському. З повагою ставився професор до чеського народу та його мови: вже через один рік свого перебування в Празі він вільно читав лекції студентам чеською мовою. Чехи вважали його своїм учнем українського походження. Цілі покоління студентів і науковців вдячні йому за написаний та виданий чеською мовою перший університетський підручник з лікарської хімії в 4-х томах (неорганічна, органічна та біологічна хімія), який не втрапив свого значення й донині. Громадськість Праги з вдячністю довго згадувала, як за рекомендаціями проф. І. Горбачевського були розроблені системи очистки стічних вод у Празі та замінене водопостачання міста з ріки Влтави, яка була дуже забруднена, на таке з річки Ізерна, що врятувало життя багатьом людям від поширеного там черевного тифу. Більшість друзів з Карлового університету та учнів проф. Горбачевського дуже доброзичливо ставилися до нього, пам'ятаючи всі добрі справи, які зробив він для розвитку чеської культури, науки та медицини. Вони залишили добрі спомини про І. Горбачевського, які допомагають нам, його співвітчизникам, зрозуміти всю велич і непересічність цього сина української землі.

Багато енергії Іван Горбачевський віддав для

Українського вільного університету в Празі, а 1923-1924 та 1931-1934 рр. – ректором цього університету, видав у Празі перший університетський український підручник «Органічна хімія», багато працював над українською науковою хімічною термінологією.

1925 року обраний академіком Української академії наук (УАН) у галузі біохімії. В Празі заснував і був головою управи товариства «Музей визвольної боротьби України», учасник наради Української парламентської репрезентації у Відні, яка ухвалила проголосити Західно-українську Народну Республіку (ЗУНР) 1918 р.

В українському культурному та громадському житті в Чехії Іван Горбачевський завжди займав особливе та почесне становище, хоч ніколи не цурався й буденної праці.

Особливо помітний український напрямок у житті та діяльності Горбачевського спостерігається протягом т.зв. третього періоду його життя: 1919-1942 рр. Цей час доктор Микола Зайцев назвав українським періодом.

Ще з 1906 р. професор І. Горбачевський систематично, спільно з іншими українськими громадськими діячами, ставив вимоги перед австрійським урядом про відкриття у Львові українського університету, але урядові кола негативно сприймали цю ідею. До цього питання Горбачевський повертається знову 1919 року. Цього разу українська громадськість зуміла відкрити Український вільний університет на чужині, у Відні.

Відкриття його відбулося 17 січня 1921 року у Відні. А в жовтні



Професорський збір Українського вільного університету, 1925 р. (Перший ряд сидять зліва направо): Ол. ЛОТОЦЬКИЙ, Ол. ОДАРЧЕНКО, І. ГОРБАЧЕВСЬКИЙ, Ол. КОЛЕССА, С. ШЕЛУХИН, От. ЕЙХЕЛЬМАН, Ф. ЩЕРБИНА

ковців з біохімії для України. З проголошенням незалежності Карпато-Української держави 1939 р. чеські українці під головуванням проф. Горбачевського організували в Празі Комітет оборони Карпатської України при Центральному союзу українських організацій Чехо-Словацької республіки. Не менш шляхетним проявом діяльності Горбачевського в цей період була його участь у роботі товариства «Музей визвольної боротьби України» (1924 р.). У ньому було зібрано багато матеріалів і документів, які відображали боротьбу за незалежність України. Головою управи товариства було обрано професора І. Горбачевського. На цій посаді він залишився до 1935 року. За цей час було зібрано кошти для закупівлі будинку під музей для розміщення там понад 700 тисяч зібраних експонатів з часу визвольних змагань.

Необхідно зазначити, що майже всі визначні події українського культурно-наукового життя в Празі відбувалися за участю та на чолі проф. Горбачевського. Він був головою організаційної комісії першого Українського наукового з'їзду в Празі 3-7 жовтня 1926 року. Він як голова Українського академічного комітету відкрив другий Український науковий з'їзд в Празі 20 березня 1932 року. Іван Горбачевський також як почесний голова відкривав Український правничий з'їзд у Празі, що відбувся 4-7 жовтня 1933 року.

Проф. Горбачевського обирали ректором УВУ в Празі п'ять років (1923-1924, 1931-1935 рр.).

24 червня 1933 року наукова громадськість Праги вшанувала 50-річчя діяльності проф. Горбачевського. У зв'язку з цим ювіляром було обрано почесним доктором права та суспільних наук. Наступного року (21 червня 1934 р.) ухвалено заснувати при Музеї визвольної боротьби України бібліотеку ім. І. Горбачевського.

П'ятидесятиріччя професорської діяльності та вісімдесятиріччя від народження проф. І. Горбачевського збіглися в одному році, і обидві ці події УВУ разом з усією українською громадськістю в Празі святкував 24 червня 1933 року. Урочиста академія відбулася у великій залі інституту лікарської хімії. Директор цього інституту, колишній асистент професора І. Горбачевського у своїй промові охарактеризував велике значення науково-дослідницької праці ювіляра та дякував за його заслуги для чеської науки. Ця академія мала характер великої



Українці-делегати XIII Міжнародного конгресу лікарів у Парижі, 1900 р. Зліва направо: Володимир СІМЕНОВИЧ, Іван ГОРБАЧЕВСЬКИЙ, Є. КОБРИНСЬКИЙ, В. КОБРИНСЬКИЙ, Теофіл ГВОЗДЕЦЬКИЙ, В. ШМІГЕЛЬСЬКИЙ

української національної маніфестації.

Свій талант проф. Горбачевський віддавав і Спілці українських лікарів, яка існувала в Празі від 10 грудня 1922 року.

Проф. І. Горбачевський був звичайним, а пізніше почесним членом Української лікарської спілки. Спілка 1923-1925 рр. видавала «Український медичний вісник» як неперіодичний часопис клінічної та суспільної медицини.

За наукові досягнення Іван Горбачевський був відзначений почесними Віденського, Празького, Краківського та Львівського університетів. Був членом ба-

гатьох різних наукових інституцій, починаючи від Наукового товариства ім. Шевченка у Львові.

Разом з науковою та викладацькою працею вчений проводив і широку громадську працю серед української інтелігенції Галичини й Праги. Постійно підтримував широкі контакти з українською науковою та культурною громадськістю. Збирав матеріали з питань фізіології, гігієни, стану харчування та економічного забезпечення українських селян.

Перебуваючи більшу частину свого життя за межами України, він ніколи не поривав з нею своїх зв'язків, переживав всі болі України та своєю працею щоденно наближав день її воскресіння й незалежності. Іван Горбачевський зробив помітний внесок у багатьох галузях знань: працював як біохімік, гігієніст, епідеміолог та в питаннях судової медицини. Він автор понад 50 наукових праць, опублікованих українською, чеською, польською та німецькою мовами, які відзначаються оригінальністю думки, сміливістю та актуальністю ідей, глибоким обґрунтуванням досліджень. Його наукова спадщина – це вагомий внесок у розвиток української, чеської та взагалі світової науки. Світова наука в галузі лікарської хімії ще донині живе ідеями геніального українського вченого, а деякі проблеми, які він поставив, ще чекають на своє розв'язання.

«Нетерпляче вижидаю щасливої хвилини, коли всі наші наукові працівники, розпорошені по світі, зможуть разом стати до спільної наукової праці на



Іван ГОРБАЧЕВСЬКИЙ. «Неорганічна хімія» (рукопис) та видання «Органічна хемія»

відкриття українського університету у Львові, був членом Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, заснував фонд допомоги малозабезпеченим студентам у Празі, був членом, а пізніше почесним президентом Українського лікарського товариства, одним із засновників і постійним професором

наступного року університет був переміщений до Праги, де в особі тодішнього президента Чехо-Словацьчини, професора Томаша Масарика отримав економічну та політичну підтримку. Через два роки діяльності університету Іван Горбачевський стає його ректором. Підготував численний загін лікарів і нау-

рідній землі для слави і добра української і світової науки», – писав професор Іван Горбачевський, ім'я якого є символом і взірцем справжнього науковця, патріота, який усе власне життя віддає науці та служінню рідному народові. На життєвому та творчому шляху Горбачевського будуть вчитися сучасні й прийдешні покоління українців відданості своїй Батьківщині, її народові, назалежно від того, де б вони не перебували.

(За матеріалами книги професора Ярослава Гонського «Іван Горбачевський у спогадах і листуваннях»)

ВЗАЄМИНИ ЛІКАРЯ ТА ПАЦІЄНТА ПОВИННІ БУТИ ПАРТНЕРСЬКИМИ

Хірургічна стоматологія одна з найважчих навчальних дисциплін, але й у цій галузі можна знайти свою нішу чи, як ще мовиться, покликання, якщо дотримуватися певних настанов, відпрацювати нові навички та здобувати нові знання. Доцентка кафедри хірургічної стоматології Наталія Гупор – фахівчиня з понад тридцятилітнім досвідом радо поділилася своїми напрацюваннями з майбутніми стоматологами.

У ПОШУКАХ ДОБРОГО СТОМАТОЛОГА- ХІРУРГА

Пацієнти часто ставлять запитання, де знайти доброго стоматолога-хірурга? З погляду хірурга-стоматолога з багаторічним досвідом хочу зазначити, що вік лікаря і досвід роботи є важливими складовими, але наразі вони не можуть бути головними. Сучасний молодий стоматолог прагне якомога раніше набути потрібних професійних навичок, він, як правило, цікавиться новинками стоматологічного ринку, проходить додаткове навчання на курсах і майстер-класах, прагне з'ясувати секрети психологічних стосунків з пацієнтами. І те, наскільки це у нього виходить, залежить від рівня та додипломної освіти, культури лікаря, вміння самостійно мислити й передбачати результати своїх дій. Приклад мого практичного досвіду доводить, що пацієнт у пошуках доброго стоматолога-хірурга, а їх не так багато, використовує всі засоби: уважно дивиться рекламні телевізійні ролики про можливість певних стоматологічних клінік, запитує порад у друзів, колег, родичів, просто знайомих, пірнає в мережу Інтернету. Наголошую, що згідно із сучасними правовими нормами охорони здоров'я, взаємини лікаря та пацієнта повинні бути партнерськими. Назву головні емпатичні здібності, якими має володіти добрий лікар. Це вміння знаходити спільну мову з пацієнтами, бути відповідальним, мати схильність до роботи руками, бути доброзичливим, акуратним у всьому.

Стоматологу-хірургу доводиться постійно підвищувати та розширювати свою кваліфікацію, удосконалюватися як спеціалісту на різних конференціях, з'їздах, майстер-класах, семінарах тощо. Стоматолог-хірург повинен досконало знати анатомію та фізіологію людини, будову зубо-щелепової системи та зубів, зокрема, порожнини

рота, іннервацію. Бути добре обізнаним у застосовувані матеріалів, лікарських засобів, вміти користуватися стоматологічними інструментами та обладнанням, згідно з протоколом призначити план обстеження та лікування, спрогнозувати можливі ускладнення та виправити ситуацію, яка склалася, вміти «читати» рентгенограми та інші методи діагностики, які застосовують у стоматології.

НЕ ЗАБУВАЙМО ПРО УМОВИ ПРАЦІ

Шкідливими умовами праці в лікарів-стоматологів-хірургів є нервово-емоційне напруження, вимушена робоча поза, різкі коливання освітленості, значне напруження зору, шум і вібрація через роботу високооборотних турбін. Мають шкідливий вплив також наркотичні та токсичні речовини, рентгеновське випромінювання, мікробний чинник, є небезпека інфікування різними інфекціями з рани від хворого, інфікування від самого хворого.

Робота лікаря-стоматолога-хірурга вимагає постійного та значного напруження зору на всіх етапах обстеження хворого, при виборі методу та методики, в процесі надання допомоги, планового, ургентного лікування, під час заповнення медичної документації. Зорова робота стоматолога-хірурга належить до розряду найвищої точності.

Хочу застерегти та наголосити, що існує вища планка щодо вимог до знань. Тим, хто хоче опанувати цю професію, слід добре знати такі предмети, як хімія, анатомія, патологічна анатомія, фізіологія людини, фармакологія. Перспектив кар'єрного зростання в кожній зі спеціалізацій, що належать до стоматології, дуже багато. І навіть якщо стоматологи залишаються працювати на одній посаді, вони все одно зростають професійно, підвищують кваліфікацію. З досвідом у лікарів підвищуються репутація, відшліфовується якість обслуговування та водночас зростає й власна клієнтська база, що забезпечує постійне зростання доходу. Важливим є й те, що у стоматологів-хірургів є можливість працювати не лише в державних клініках, але й у приватних стоматологічних кабінетах, кількість останніх яких зростає з кожним днем. Крім того, можна відкрити свій власний кабінет або клініку.

Другий шлях розвитку кар'єри такого фахівця полягає у введеному просуванні адміністративними сходами. Згодом лікар може отримати таку посаду, як завідувач відділення, потім може стати заступником головного лікаря, в подальшому – головним лікарем клініки.

Третій шлях – наукова кар'є-

ра. В такому випадку вершиною кар'єри стають звання доцента, професора, посада завідувача кафедри тощо.

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ

З кожним роком збільшується кількість конфліктів і судових спорів між лікувальними закладами та пацієнтами, які не задоволені отриманою медичною допомогою. Одне з перших місць за кількістю таких інцидентів займає стоматологічна допомога. Цьому є кілька причин, а саме: стоматологія є одним з лідерів за кількістю виданих ліцензій на медичну практику; результат стоматологічного лікування, особливо якщо йдеться про естетичну стоматологію, пацієнт сприймає досить суб'єктивно, що може призвести до зловживань

Медична карта

У стоматології використовують такі форми медичних карт: – Медична карта стоматологічного хворого №043/о, медична карта ортодонтичного пацієнта №043-1/о.

– Слід пам'ятати, що саме медична карта є головним документом і захистом для лікаря, тому до її ведення потрібно ставитися вкрай відповідально. Якщо карту ведуть в електронному вигляді – й про це, зокрема, зазначено в інструкції щодо її заповнення, її форма має відповідати формі, затвердженій МОЗ України. У будь-якому випадку в разі виникнення конфлікту, перевірки, надання медичної документації для проведеного КЕК медичну карту необхідно роздрукувати та внести відповідні підписи лікаря.



Наталія ГУПОР, доцентка кафедри хірургічної стоматології ТНМУ

з його боку; неналежне ведення лікарем-стоматологом медичної документації в частині фіксації всіх нюансів лікування та запису важливих немедичних моментів у взаємовідносинах з пацієнтом. Коли конфлікт усе ж виникає, єдиним захистом лікаря-стоматолога є медична документація та інші письмові документи, що мають бути оформлені під час лікувального процесу. Чому вони настільки важливі та як можуть захистити лікаря?

Угода про надання стоматологічних послуг

Угоду про надання стоматологічних послуг доцільно укладати, якщо ви передбачаєте в ній умови та порядок лікування, порядок оплати, особливо якщо лікування тривале й оплату можуть здійснювати частинами, а також порядок повернення коштів.

Згода на лікування

Відповідно до ст. 43 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», інформована згода пацієнта необхідна для застосування методів діагностики, профілактики та лікування. Отже, факт надання згоди пацієнтом є обов'язковою передумовою надання йому стоматологічної допомоги. Форма письмової згоди пацієнта на лікування (№003-6/о) затверджена наказом МОЗ від 14 лютого 2012 р. №110. Тому перед початком стоматологічного лікування лікар-стоматолог повинен отримати від пацієнта письмову згоду на лікування встановленої форми.

Відмова від лікування

Пацієнт, який досяг 18-річного віку, тобто набув повної цивільної дієздатності, й усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними, має право відмовитися від лікування та маніпу-

ляцій. Якщо така відмова може призвести до тяжких для пацієнта наслідків, законодавство покладає на лікаря обов'язок пояснити це пацієнту. Якщо й після цього пацієнт відмовляється від лікування, лікар має право взяти від нього письмове підтвердження такої відмови. Якщо ж пацієнт відмовляється підписувати документ, необхідно засвідчити відмову відповідним актом у присутності свідків. У свідки краще брати штатних працівників стоматологічної клініки й у жодному разі не запрошувати для цього інших пацієнтів, адже в такому випадку вже може йтися про розголошення лікарської таємниці.

На практиці стоматологічні пацієнти з тих чи інших причин відмовляються від рекомендованих лікарем юридичних процедур. Такі обставини обов'язково необхідно фіксувати письмово за підписом пацієнта. Лише в такому випадку лікар-стоматолог буде звільнений від відповідальності, якщо внаслідок відмови в пацієнта виникнуть ускладнення або інші негативні наслідки.

Важливим є інформування пацієнта про режим та правила поведінки після низки стоматологічних маніпуляцій (видалення зуба, імплантація тощо). Від дотримання встановленого режиму та рекомендацій залежить подальший стан здоров'я пацієнта. Такі рекомендації краще оформити письмово у вигляді документа й отримати підпис пацієнта, що він з ними ознайомлений. Якщо в пацієнта внаслідок недотримання рекомендацій погіршиться стан здоров'я або виникнуть ускладнення, швидше за все він забуває, що його попереджали про необхідні дії, й буде звинувачувати в усьому лікаря. У цьому разі захистом для лікаря буде письмове підтвердження, що пацієнта попередили про необхідність дотримання певного режиму та про правила поведінки, тому жодної відповідальності за такі ускладнення лікар не нестиме.

Насамкінець хочеться вкотре нагадати лікарям-стоматологам: ваш юридичний захист – у ваших руках. Справно ведіть медичну документацію, документально фіксуйте всі нюанси лікування, максимально отримуйте підписи пацієнта після його інформування. Усе це допоможе вийти з конфлікту з пацієнтом з мінімальними ризиками для вас.

Зважте на мої настанови, рекомендації, побажання, застереження, які знадобляться вам у практичній роботі на посаді лікаря-стоматолога-хірурга.

**Наталія ГУПОР,
доцентка кафедри хірургічної
стоматології ТНМУ**

ПАМ'ЯТЬ

40 НЕЗДІЙСНЕНИХ МРІЙ...

У ТНМУ ВІДКРИЛИ МІЖНАРОДНУ ВИСТАВКУ «НЕВИДАНІ ДИПЛОМИ»

(Закінчення. Поч. на стор. 1)
Як зауважує Марта Руденко, університети світу до пропозиції організаторів інсталювати виставку в їхніх вишах поставилися дуже по-різному. Одні самі друкували, оформляли та поширювали її, представники інших же університетів сказали, що це надто політична інформація, і російським студентам, які в них

ТНМУ з пропозицією поширити міжнародну виставку «Невидані дипломи» («Unissed Diplomas») й надіслали готові скомпановані дипломи в PDF-форматі. Їхньому друку в видавництві посприяла начальниця відділу комунікації та маркетингу Надія Олійник. Долучилися до організації виставки також керівниця Центру виховної робо-



навчаються, буде образливо, тож вони відмовилися від цієї експозиції. На щастя, тих, хто розуміє, яку біду Україні та загрозу всьому світові несе росія, більше, тому виставку експонують у багатьох вишах – від Гарварду й до нашого університету.

Власне, нещодавно організатори проєкту звернулися до

ти та культурного розвитку Марта Руденко й представники Студентського парламенту.

Триватиме виставка у фойє на четвертому поверсі адміністративного корпусу ще впродовж кількох тижнів.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА
Світлини
Миколи ВАСИЛЕЧКА

БАГАТОГРАННІСТЬ І НЕПОВТОРНІСТЬ КОЖНОЇ МОВИ ВІДКРИВАЄ ПОЕЗІЯ

До патріотично-просвітницького заходу «Тернистий шлях рідної мови», який організували з нагоди святкування Міжнародного дня рідної мови у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї, разом зі студентами факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка та школярами обласного центру долучилися також студенти факультету іноземних студентів ТНМУ.

Як зауважує керівниця Центру виховної роботи і культурного розвитку Марта Руденко, Міжнародний день рідної мови в нашому університеті є особливим, адже в нас навчаються студенти з кількох десятків країн. Щороку в рамках його відзначення відбуваються знайомства з мовами та культурами різних національностей, зокрема іноземні студенти декламують вірші рідною мовою, щоб усі почули особливість її звучання. Адже, як відомо, саме поезія допомагає якнайкраще відкрити специфічне світосприйняття носія кожної мови, продемонструвати її багатогранність і неповторність.

До слова, Міжнародний день рідної мови започаткували у листопаді 1999 року на XXX сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, аби захистити мовну та культурну багатоманітність. Але початок цьому святу дали трагічні події. 21 лютого 1952 року в Бангладеш влада жорстоко придушила мітингувальників, які протестували проти заборони на використання в країні своєї рідної – бенгальської мови. З 1971 року, після проголошення незалежності Бангладеш, цей день відзначають у країні як день мучеників, які загинули за рідну мову. За пропозицією цієї країни ЮНЕС-

КО проголосило 21 лютого Міжнародним днем рідної мови. За даними цієї організації, нині у світі існує майже 6 тисяч мов, 43% з них перебувають під загрозою зникнення.

Рідна мова – невід'ємна частина буття кожної нації. Вимерла мова в устах народу – вимер і народ як нація. Студенти, які прибули на навчання в ТНМУ з країн Азії та Африки, декламували присутнім на святі поезії власними рідними мовами та розповідали англійською їхній зміст. Слухачі насолоджувалися звучан-

звучала поезія про мир у виконанні також студента четвертого курсу Омодаміро Темідайю Адебусола, який приїхав навчатися з Нігерії. Вірш про долю зачитала нігерійка, студентка третього курсу Окоро Фейвор Амарачі. Представник Кенії – студент четвертого курсу Ахмед Ібрагім Тавакал декламував поезію мовою сомалі.

Українські студенти були зачаровані розмаїттям звучання мов і національним вбранням, представленим їхніми колегами з ТНМУ. Сту-



ням мов, які чули вперше, дослухалися до незнайомих слів, з цікавістю розглядали національне вбрання іноземних студентів. Значна їх частина в ТНМУ – з Індії, де спілкуються на 23 мовах, а найбільш вживаною є мова гінді. Поезію цією мовою зачитав студент третього курсу Сурадх Садананд Пал. Студент четвертого курсу Сангам Суніл Шау декламував вірш «A dream within a dream». Лунала й поезія мовою маратхі у виконанні студентки шостого курсу Шруті Анлі Бодке, яка розповідала про її ставлення до українців та захоплення їхньою стійкістю у боротьбі проти росії. Мовою малайлам шестикурсниця Снеха Суреш декламувала вірш про непрості стосунки між матір'ю та сином. Студент четвертого курсу Мозес Абдул Сесай мовою кріо розповів про свою батьківщину Сьєрра-Леоне. Мовою йоруба про-

дентів-іноземців вразив спів творчого гурту факультету мистецтв ТНПУ, особливо ж захопило виконання пісні під акомпанемент бандури. Разом з усіма вони підспівували гімн ОУН «Зродились ми великої години» та із щирим співчуттям переглядали презентацію про тернистий шлях української мови.

«Щиро дякуємо нашим іноземним студентам за чудові виступи, а також доцентці кафедри мікробіології, вірусології та імунології, заступниці керівника Центру виховної роботи та культурного розвитку з роботи з іноземними студентами Олені Покришко за організацію та підготовку студентів до свята», – мовить Марта Руденко, сподіваючись на плідну творчу співпрацю ТНМУ з Тернопільським обласним краєзнавчим музеєм і надалі.

Мар'яна ЮХНО-ЛУЧКА

З ПОШТИ

ЩИРА ВДЯЧНІСТЬ ЗА КВАЛІФІКОВАНІСТЬ І ЧУЙНІСТЬ

Якщо в твоєму житті трапляється хвороба, то весь світ здається немилим і добре, коли на шляху з'являються справжні, віддані своїй справі лікарі, як-от Людмила Іванівна Кородюк. Сказати, що це добра лікарка, напевне, замало. Склалося так, що зі своєю проблемою я зверталася й до інших медиків, але безуспішно. Згодом вирішила проконсультуватися у фахівців філії жіночої консультації другої міської лікарні, що на вулиці Замкової, бо знаю, там працюють кваліфіковані спеціалісти. Зайшла в реєстратуру й мене скерували до лікарки-гінекологині Людмили Іванівни Кородюк. Уже з

перших хвилин прийому вона огорнула мене увагою та турботою, зуміла встановити правильний діагноз, призначила відповідне лікування. Наразі почуваюся добре й хочу через газету «Медична академія» висловити їй слова невимовної вдячності. Дякую їй за високий професіоналізм, готовність допомогти у складних життєвих ситуаціях будь-якій людині. Побільше б в Україні таких лікарів – добрих, милостивих, висококваліфікованих і співчутливих. Їхня праця – неоціненна, а щоденна робота – порятунком для хворих.

Бажаю Вам, вельмишановна Людмиле Іванівно, міцного здо-

ров'я, наснаги у вашій нелегкій праці, удачі в усіх починаннях. Нехай кожен день вашого життя буде наповнений світлою радістю! Гарних і спокійних миттєвостей вам у колі родини, приємних усмішок від пацієнтів, натхненної праці та захопливих вражень. Добра та професійних успіхів на радість людям!

*Хай доля принесе їще сповна
І радості, й наснаги,
і здоров'я,
Нехай завжди в душі цвіте
весна
І серце зігрівається любов'ю!*

Надія П'ЯТКО
м. Тернопіль

ЮВІЛЕЙ

7 березня відзначила ювілейний день народження бібліографка I категорії ТНМУ Надія Павлівна КРИСЬКІВ



Вельмишановна Надіє Павлівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Ректорат, профком і весь колектив університету глибоко поважають і щиро шанують Вас за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових та громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, інтелігентність,

уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки та є прикладом для наслідування молодими працівниками.

Бажаємо Вам, вельмишанов-

на Надіє Павлівно, мирного неба, міцного здоров'я, невичерпного життєвого оптимізму, людського тепла, душевного спокою, добробуту, родинного благополуччя й за тишки, довгих років радісного та щасливого життя!

Хай на життєвій Вашій довгій ниві Росте зерно достатку і добра, Щоб Ви були здорові і щасливі, Щоб доля тільки світлою була

Ректорат і профком ТНМУ імені Івана Горбачевського

Медичні новини зі світу

СКОНСТРУЙОВАНИ КЛІТИНИ ДЛЯ РОЗСІЯНОГО СКЛЕРОЗУ

У США розпочалися перші випробування CAR-T-клітин для лікування розсіяного склерозу (РС). Ці сконструйовані клітини могли б перезавантажити несправну імунну систему, зупинивши ушкодження мозку, яке визначає розсіяний склероз. «Я не хочу забігати наперед, але тут є перспектива для одноразової терапії», – каже невролог Джеффері Данн, який проводить випробування для Кувепна, американської біотехнологічної компанії. Безпека викликає занепокоєння, адже лікування CAR-T може спричинити токсичність для мозку, що може призвести до сплутаності свідомості, судом і смерті.

МАЙБУТНЄ ЛІКУВАННЯ РАКУ: СПРОБУЙТЕ ВСЕ

У лабораторії дослідники піддають ракові клітини пацієнтів десяткам ліків, щоб побачити, що приживеться. Персоналізований скринінг на ліки призводить до лікування, яке забезпечує більш тривалі періоди ремісії, ніж стандартні методи лікування, і може допомогти в лікуванні більшості видів раку, ніж підходить, що ґрунтуються на геномі. «Це революція», – каже біолог-онколог Крістофер Кемп. Щоб скоротити час і вартість виробування ракових клітин поза організмом, дослідники пробують різні методи, включаючи культивування ракових клітин в «аватарах» курячих ембріонів або в мініатюрних моделях органів.

ЧИ ВИКЛИКАЮТЬ КИШКОВІ БАКТЕРІЇ ОЧНІ ІНФЕКЦІЇ?

Експерименти на мишах засвідчують, що очні захворювання, які вважали суто генетичними, можуть бути частково спричинені бактеріями, що виходять

з кишківника та потрапляють до сітківки. Певні генетичні мутації, які викликають ушкодження сітківки та навіть сліпоту, пов'язані з ослабленням клітинних шарів як у товстій кишці, так і в очах. Антибіотики, схоже, зменшують ушкодження очей у мишей, але незрозуміло, чи це позначиться на людях, каже нейробиолог Джеремі Кей. «Я не вірю, що вони довели, що бактерії справді проникають у вічі настільки широко, щоб робити щось значуще», – каже він.

НАДШВИДКЕ СЕКВЕНУВАННЯ ГЕНОМУ

Клінічні генетики проводять швидке секвентування ДНК, що означає, що їх важкохворі пацієнти отримують своєчасне та індивідуальне лікування. Ще десять років тому повногеномний аналіз був повільним, дорогим і хтозна чи давав ефективні результати. Зараз деякі діагнози приходять менше, ніж за тиждень. Коли в онкології потрібне надшвидке реагування, лікарі іноді можуть класифікувати пухлини менше, ніж за годину. Наступними кроками стануть зниження витрат для всіх і прискорення інтерпретації з використанням інструментів штучного інтелекту.

ПРИСТРОЇ ДЛЯ ЧИТАННЯ ДУМОК РОЗКРИВАЮТЬ ТАЄМНИЦІ МОЗКУ

Інтерфейси мозок-комп'ютер (BCI) – імплантовані пристрої, які живляться лише думкою – можуть відновити здатність рухатися та розмовляти людям з паралічем. Вони також спростовують припущення про те, як влаштований мозок. Наприклад, записи активності деяких нейронів ВСІ активності одного нейрона показали, що ділянки мозку мають більш нечіткі межі, ніж вважалося. Дослідники також почали показувати, як використання ВСІ змінює мозок. Згодом мозок користувачів, здається, стає ефек-

тивнішим в управлінні пристроєм і потребує менше нейронних ресурсів для виконання завдань. Наразі обсяг досліджень ВСІ залишається обмеженим, проводять лише невеликі клінічні випробування. «Це нейрохірургія, – каже нейроінженер Дженніфер Коллінгер. – До цього не можна ставитися легковажно».

ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОТЕЗІВ КІНЦІВОК

Дослідники працюють над створенням біонічних протезів, які імітують функцію природних кінцівок. Дослідник біоніки Г'ю Герр (сам інвалід з двома ампутуваними кінцівками) та його колеги обговорюють, як створити «цифрову нервову систему», що дозволить людям, які носять протези, відчувати своїми синтетичними кінцівками та керувати ними лише силою думки. Група дослідників стверджує, що відновлення підсвідомого уявлення тіла, а також почуття благополуччя та ідентичності так само важливо, як і повернення фізичної функціональності втраченої кінцівки.

ВИЯВЛЕНО БЕЗЛІЧ НОВИХ ГЕНЕТИЧНИХ ВАРІАНТІВ

Аналіз до 245 000 різноманітних геномів виявив понад 275 мільйонів нових генетичних маркерів, майже 150 з яких можуть сприяти розвитку діабету 2 типу. Дані також були використані для покращення розрахунків ризику захворювання на основі генетики людей, яка, як правило, менш точна для меншин. Аналіз є частиною проекту «Всі ми», метою якого є усунення нерівності в генетичних дослідженнях: 46% учасників належать до расової або етнічної меншини. Для порівняння, майже 88% геномів у британському Біобанку, найбільшому у світі наборі повногеномних даних, належать білим людям. «База даних All of Us є «одним з найпотужніших ресурсів геномних даних», – каже генетикня Алісія Мартін.

Відповіді у наступному числі газети **СКАНВОРД**

1. Поема Т. Шевченка.	3.	4. Стодоля.	5. Нім. фізик.	2. Організація націй.
3.		7. Газ.	8. Професіонал.	9. Комаха, яка жалить.
11. Посудина.		12. Поема Т. Шевченка.		13. Републіка.
15. Дерев'яний кухоль.		16. Риба.	17. Людина, зайнята розшуками.	18. Муз. напрям.
20.		21. Потрясіння.		22. Ім'я Армстронга, Вігтона.
25. Рід літератури.		26. Літгар автівки.	24.	
28. Нога.		29. Сотка.		30. Підрозділ школи.
32. Місто в Огайо.	37. Мотузка.	38. Танц. крок.	34. ... яка місячна, зоряна	35. У своїй хаті своєї ...
36. Ріка у Вел. Британії.	39. Виготовляє тканини.	40. Бог неба у шумерів.	41. Балка.	42. Стоїть ... над водою.
43. Назва картини Шевченка.		44. Абетка.	45. Бог сонця.	47. Жін. ім'я.
51. Утримує судно.		46. Слухач церкві.	48. Бик.	49. 0,9144 метра.
54. Назва картини Шевченка.		50. Байкар, портрет якого написав Шевченко.		
52. Орган зору.		53. І буде ... і буде мати.		56. Відросток дерева.
55. Журнальний крик.		57. Марка автомашины.		

Добірку підготовлено за матеріалами Nature Briefing

Відповіді на сканворд, вміщений у № 4 (597), 2024 р.

1. Адам. 2. Маковей. 3. Лубківський. 4. Ескіз. 5. Каду. 6. Ом. 7. Сергій. 8. Консилиум. 9. Гас. 10. Ар. 11. Ірис. 12. Док. 13. Мазайло. 14. Хлор. 15. Кислота. 16. Сосюра. 17. Гончар. 18. Гол. 19. Ара. 20. Старт. 21. Аорта. 22. Око. 23. Ре. 24. Октет. 25. Акт. 26. Грант. 27. Чек. 28. Сарата. 29. Сапеляк. 30. Пуд. 31. Ряд. 32. Кагор. 33. Яр. 34. Іо. 35. Ісус. 36. Потік. 37. Ямб. 38. Тагор. 39. Орк. 40. Стус. 41. Луа. 42. Янгол. 43. Тур. 44. Уг. 45. УГА. 46. Брас. 47. Барка. 48. «Орус». 49. Еней. 50. Сліпак.